Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 21 (16244) | 1983 оной январиин 26, среда | Сэн 3 мүнгэн.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН 1982 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЫН ДҮНГҮҮД

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэн, арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэйнь түсэбүүдые дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлэн, республикын ажалшад ниитын үйлэдбэрииe дам саашадань хүгжөөһэн, хүн зоной һуудал байдалые улам һайжаруулһан байна.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Продукци худалдалгын хэмжээнэй талаар жэлэй түсэб дүүргэгдээ; түсэбһөө дээгүүр 7,2 миллион түхэригэй продукци худалдагдаа.

1981 онойхитой сасуулбал, эдэ һалбаринуудай талаар үйлэдбэриин ургалта иимээр хангагдаа гэбэл:

	Үйлэдбэриин хэмжээн 1981 онойхидо орходоо 1982 ондо
Электроэнергетикэ	111,4
Хара металлурги	101,5
Машина бүтээлгэ ба металл болбосоруулга	101,8
Шэлэй, шаажанай-фаянсова промышленность	115,8
Халха-хүрпэйн ба холимол тэжээлэй промышленность	114,7
Полиграфиин промышленность	102,6

Продукци худалдаха хэмжээнэй талаар хүдөөгэй 14 район ба Улаан-Үдэ хото түсэбүүдээ дүүргээ.

1982 оной 11 һарын дүнгөөр промышленна продукциин өөрынь үнэ хямдаруулагдаһан, ашаг олзо дээшэлүүлэгдэһэн байна.

Республикын 89 предприятиин хүдэлмэриин сэгнэлтэ нормативна сэбэр продукцяар бэелүүлэгдэнэ. Эдэ предприятинууд бүхы дээрээ нормативна сэбэр продукциин талаар түсэбөө 101,4 процент дүүргээ, 1981 онойхитой сасуулбал, энэ продукцинь 1,8 процентээр дээшэлээ.

Продукци худалдалгын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэ, үйлэдбэриин ургалтын ба ажалай бүтээсын эршэ зарим министерствэнүүдэй, үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй, управленинүүдэй талаар иимэ тоо баримтануудаар тодорхойлогдоно гэбэл:

	Продукци худалдалгын 1982 оной түсэбэй дүүргэлтэ проц.	1982 ондо 1981 онойхидо орходоо процентээр: Үйлэдбэриин хэмжээнэй талаар	Ажалай бүтээсын талаар
«Бурятэнерго» гэжэ районно энергетическэ управлени	100,5	111,4	109,4
«Забайкаллес» гэжэ модо бэлэдхэлгын үйлэдбэриин нэгэдэл */	100,9	105,9	103,9
«Бурятферммаш» нэгэдэл */	95,9	97,8	104,7
«Бурятжелезобетон» нэгэдэл */	110,9	107,0	102,0
«Бурмясопром» нэгэдэл	100,7	97,1	101,7
Һүнэй промышленностиин үйлэдбэриин нэгэдэл	104,9	106,5	103,8
Кондитерскэ промышленностиин Улаан-Үдын нэгэдэл	100,6	96,3	102,6
«Байкалрыбпром» нэгэдэл (Буряадай АССР-эй талаар) **/	123,9	127,5	127,2
Госкомсельхозтехникэ	100,1	97,9	97,9
тэрэ тоодо: «Бурятавторемонт» нэгэдэл	100,0	97,4	97,7
Талханай продуктнуудай управлени */	101,1	114,7	110,9
Хэблэлэй, полиграфиин ба номой худалдаанай хэрэгүүдэй талаар Госкомитет */	101,9	102,6	103,0
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэдэлэй промышленность	103,6	100,9	100,7
тэрэ тоодо: Нютагай промышленностиин министерство */	102,5	98,6	106,0
Гүлишын промышленностиин министерство */	106,8	112,1	111,5
Эдеэ хоолой промышленностиин министерство	105,4	101,8	100,2
«Бурятстройматериалы» нэгэдэл */	101,7	95,8	95,7
Ой модоной ажахын министерство	100,4	99,5	101,3

1982 ондо республика дотор 45,9 миллион түхэригэй эрхим дээдэ шанарай продукци үйлэдбэрилэгдөө. Энэнь түсэбһөө 35 процентээр ехэ болоно. 1981 онойхитой сасуулбал, энэ продукци 2,9 процент үлүү ехээр үйлэдбэрилэгдэһэн байна.

Продукциин шухалын шухала зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ иимэ байгаа гэбэл:

	1982 ондо үйлэдбэрилэгдэһэниинь	1982 ондо 1981 онойхидо орходоо проц.
Электрын элшэ хүсэн, миллион киловатт-часаар	4873	113,6
Нүүрһэн, мянган тонноор	3373,8	99,0
Приборнууд, автоматизацилгын хэрэгсэлнүүд ба тэрээнэй запчастьнууд, миллион түхэригөөр	11,2	101,2
Шэрээгдэһэн түмэр хэрэгсэлнүүд, мянган тонноор	24,1	108,0
Модо шэрэлгэ (хамһабариин предприятинуудгүйгөөр) нягта мянган кубометрээр	4284,7	101,7
Хюреэдэгдэһэн материалнууд (хамһабариин предприятинуудгүйгөөр) нягта мянган кубометрээр	1063,4	98,7
Целлюлозо (шанагдаһаарнь, хүсэд бэшэ целлюлозо оруулалсан) мянган тонноор	86,4	87,3
Картон, мянган тонноор	79,2	85,6
Барилгын хирпиисэ, миллионоор	115,8	93,6
Хэрэгсэлнүүд ба хэбсаргагдамал түмэр-бетон зүйлнүүд (хамһабариин предприятинуудгүйгөөр) хэрэгсэлнүүдэй мянган кубометрээр	153,2	102,5
Сонхын шэл, миллион дүрбэлжэн метрээр	14,3	116,5
Угаагдаһан нооһон, мянган тонноор	18,9	90,4
Бэлэн болоһон нооһон бүд, мянган дүрбэлжэн метрээр	2694	96,3
Гадар трикотаж, мянгаадаар	2845	76,6
Трикотаж дотор хубсаһан, мянгаадаар	2272	101,6
Оёдолой промышленностиин продукци (оёдгын нормативна сэнгээр), миллион түхэригөөр	8,3	103,8
Мяхан, 1 категориин субпродуктнуудые оруулалсан, мянган тонноор	29,9	100,9
Һүндэ оруулжа тоолоходо, һайхан һүнэй продукци, мянган тонноор	71,6	106,9
Хилээмэн ба хилээмэ-бүүлхын зүйлнүүд, мянган тонноор	68,8	100,9
Кондитерска зүйлнүүд, мянган тонноор	22,1	100,6
Макароной зүйлнүүд, мянган тонноор	6,2	115,2
Гүрэнэй нөөсэһөө холимол тэжээл, мянган тонноор	220,3	114,9
Мебель, миллион түхэригөөр	13,7	88,0
Хубсаһа угаадаг машинанууд, мянгаар	189,7	101,4

*/ Түсэбэй дүүргэлтын процент ба ажалай бүтээсын ургалтын эршэ нормативна сэбэр продукцяар тоологдонхой.

**/ Түсэбэй дүүргэлтын процент худалдагдаха продукцяар тоологдонхой.

Республика дотор арад зоной хэрэглэмжын 370,1 миллион түхэригэй эд бараан үйлэдбэрилэгдөө. Энэнь түсэбһөө 3,1 процентээр ехэ болоно. Тэрэ тоодо 52,1 миллион түхэригэй соёлой-ажаһуудалай болон ажахын хэрэглэмжын эд бараан үйлэдбэрилэгдэһэн байна. 1981 онойхитой сасуулхада. эд бараан 6 процент үлүү ехээр бүтээгдээ юм.

Электрын элшэ хүсэ, дулаанай элшэ хүсэ, цемент, барилгын хирпиисэ, сонхын шэл үйлэдбэрилхэ, бэлэн болоһон нооһон бүд, угаагдаһан нооһо, трикотаж дотор хубсаһа. худалдагдаха загаһанай болон һайхан һүнэй эдеэ хоолой продукци, бүхы зүйлэй консервэ, хилээмэ ба хилээмэ-бүүлхын зүйлнүүдые, кондитерска ба макароной зүйлнүүдые, холимол тэжээл ба бусад зарим продукци гаргаха жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ.

Зарим үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд ба предприятинууд продукци худалдаха хэмжээнэй ажалай бүтээсын ургалтын, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулгын талаар тогтоогдомол даабаринуудаа дүүргэжэ шадаагүй, баталагдаһан договорнуудай ёһоор, эд хэрэглэгшэдтэ дүүрэн хэмжээн соонь продукци эльгээгээгүй байха юм.

Продукциин хэмжээнэй талаар тогтоогдоһон түсэбүүдээ 17 предприяти (ниитэ тоогойнь. 9,3 процентнь) дүүргээгүй, тэдэнэй 7 предприятинь нормативна сэбэр продукциин талаар түсэбөө бэелүүлээгүй.

Гусиноозёрско шахта, Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхай, Ципиканай прииск, Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинат, «Бурятферммаш» нэгэдэл. Байгалай модоной бааза, эдеэ хоолой промышленностиин министерствын зарим предприятинууд болон бусад нилээд ехэ гээгдэлдэ ороһон байна.

Нүүрһэ, приборнуудые, автоматизацилгын хэрэгсэлнүүд болон тэдээндэ хэрэгтэй запасной частьнуудые, мал ажалда ба тэжээл бэлэдхэлгэдэ хэрэглэгдэхэ машинануудые, барилгын булад хэрэгсэлнүүдые, барилгын модо, целлюлозо, картон. шифер, трикотаж гадар хубсаһа, оёдолой промышленностиин продукци үйлэдбэрилхэ, мяха абаха түсэб дүүргэгдээгүй.

Республикын предприятинуудта шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ ба ашаглаха, үйлэдбэрииe автоматизацилха ба оньһожоруулха, промышленна продукциин шэнэ зүйлнүүдые бүтээхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэһэн байна.

1982 ондо эрдэм-шэнжэлгын шухалын шухала хүдэлмэринүүдэй гүрэнэй түсэб. мүн арадай ажахын һалбаринуудта эрдэм наукын ба техникын туйлалтануудые хэрэглэлгэ 80 хэмжээ ябуулгануудай талаар тогтоогдоһон байгаа, 45 хэмжээ ябуулгануудайнь талаар дүүргэгдэһэн, үлүүлэн дүүргэгдэһэн, 18 хэмжээ ябуулгануудай талаар зарим тэды дүүргэгдэһэн байна.

Зэдын комбинат, «Теплоприбор» завод, трикотаж гадар хубсаһанай Улаан-Үдын фабрика, «Байкалрыбпром» нэгэдэл, нютагай болон түлишын промышленностиин министерствэнүүд шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ гүрэнэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргээ.

ХҮДӨӨ АЖАХЫ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрэгшэ жэлдэнь КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлэн, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд газар тариалангай болон мал ажалай продуктнуудай олохон зүйлнүүдые дам ехээр абадаг болоһон байна.

1981 онойхитой сасуулбал, хүдөө ажахын бүхы дээрэнь абаһан продукци 33,5 миллион түхэригөөр гэхэ гү, али 10 процентээр дээшэлээ, тэрэ тоодо колхоз, совхозуудта—22,5 миллион түхэригөөр гэхэ гү, али 10 процентээр ехэ болоо.

Энээнэй урда тээхи табан жэлэй жэл бүриин дунда зэргын хэмжээнтэй сасуулбал, арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёр жэлэйнь турша соо хүдөө ажахын бүхы продукциин жэл бүринь дунда зэргын хэмжээн 17,4 миллион түхэригөөр гэхэ гү, али 5 процентээр дээшэлһэн байха юм.

1982 ондо колхоз, совхозуудта ажалай бүтээсэ 10 процентээр дээшэлээ.

1982 ондо бүхы түхэлэй ажахынуудта 827,1 мянган гектар тарилгын талмай бии байгаа. Энэ хадаа 1981 онойхидо орходоо 8,6 мянган гектараар (1 процент) бага болоно. Үнгэрһэн жэлэйхитэй сасуулбал, хартаабхын талмай 3 процентээр, овощой ургамалнуудай—4 процентээр, тэжээлэй ургамалнуудай—8 процентээр үргэдхэгдэһэн байна. Тарилгын талмайн бүридэлдэ ороохото ургамалнууд 47 процент, тэрэ тоодо шэнииcэ—29 процент, тэжээлэй ургамалнууд—50 процент эзэлнэ.

Бүхы түхэлэй ажахынуудта газар тариалангай продуктнуудые абалга иимэ байгаа гэбэл:

	Бүхыдөө суглуулагдаһаниинь—мянган тонноор: 1981 ондо	1982 ондо	1982 ондо 1981 онойхидо орходоо проц.	1 гектарһаа абтаһан ургаса центнерээр: 1981 ондо	1982 ондо	1982 ондо 1981 онойхидо орходоо проц.
Ороохон	247,2	442,3	179	5,8	11,5	198
Хартаабха	151,3	248,3	164	62	99	160
Овощ	24,3	31,6	130	82	105	128

Үнгэрэгшэ жэлдэ бүхы дээрээ 442,3 мянган тонно ороохо тариан суглуулагдааһэн. Энэнь 1981 онойхиһоо 195,1 мянган тонноор гэхэ гү, али 79 процентээр ехэ, мүн арбадахи табан жэлэй үедэ жэл бүри дунда зэргээр суглуулагдаһанда орходоо, 144,5 мянган тонноор гэхэ гү, али 49 процентээр ехэ байба. 1981 онойхитой сасуулбал, шэниисын бүхыдөө суглуулагдаһаниинь 128,9 мянган тонноор гэхэ гү, али 81 процентээр, хартаабха—97 мянган тонноор гэхэ гү, али 61 процентээр, овощ—5,3 мянган тонноор гэхэ гү, али 22 процентээр үлүү ехэ байгаа.

Тоосоото жэлдэ хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлһэнэй ашаар эдэ ургамалнууд бүхыдөө ехээр абтаһан байха юм. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 1981 ондо 5,8 центнер ороохо тариа абтаһан байгаа һаа, нёдондо 11,5 центнер абтаа, хартаабха 62-ой орондо 99 центнер, овощ 82-ой орондо 105 центнер абтаһан байна.

Зарим ажахынууд хүдөө ажахын ургамалнуудай тогтууритай һайн ургаса жэл бүри абана.

Республика дотор гектарай дунда зэргээр 11,5 центнер ороохо таряанай абтаад байхада, Кабанскын районой совхозууд 15,3 центнер, тэрэ тоодо Шергинэй совхоз — 16,2, Байгал-Худариин ба Оймороой совхозууд —15,8 центнер абаһан байха юм. Бэшүүрэй районой Калининай ба XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд гектар бүриһөө тус тустаа 25,7 ба 18,6 центнер ороохо тарян абаа. Загарайн районой «Гигант» колхоздо хартаабхын эгээл баян ургаса — 148 центнер, Кабанскын районой совхозуудта — 146, Оймороой совхоздо — 144, Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоздо ба «Сибирь» колхоздо — 136 ба 132 центнер, Хяагтын районой «Пограничный» совхоздо — 356 центнер овощ, энэл районой Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо — 361 центнер овощ хуряагдаа.

Уһалагдадаг газарай талмай үргэдхэгдөө, һайнаар ашаглагдадаг болоо. 1982 ондо уһалагдадаг хүдөө ажахын эдлүүриин газарай талмай 2,9 мянган гектараар гэхэ гү, али 2 процентээр ехэ болоһон байна. Уһалагдадаг газар дээрэ таригдадаг хартаабхын ба овощой эзэлдэг талмай 8 процентээр үргэдхэгдөө. Уһалагдадаг газар дээрэхи тарилгын талмайн бүридэлдэ тэжээлэй ургамалнууд 77 процент, ороохото ургамалнууд — 12 процент, хартаабха ба овощой ургамалнууд — 11 процент эзэлнэ.

Севооборотнуудые ашаглалга һайжараа. 1982 оной ноябриин 1-нэй байдалаар, 171 колхоз, совхозой 123 ажахынуудынь севооборотнуудые нэбтэрүүлээ гэхэ гү, али 1981 ондо байһан 70 процентын орондо 72 процент болоо. Нэбтэрүүлэгдэһэн 1118 севооборотой 711 севооборотынь (64 процент) ашаглагдаа. Тэндэ 448,1 мянган гектар эдлүүриин газар бии юм.

Тоосоото жэлэй ургасада зорюулжа, 77,7 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 10,2 мянган тонноор ехэ болоно. Минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй ниитэ хэмжээнэй 25 процентнь ороохото ургамалнуудые тариха газарта, 5 процентнь — хартаабхын, 2 процентнь —овощой ургамалнуудай, 30 процентнь — тэжээлэй ургамалнуудай газарта оруулагдаа юм.

Тарилгын 1 гектар бүридэ оруулагдадаг минеральна ба органическа үтэгжүүлгэнүүдэй хэмжээн ехэ болоо, тэрэнь иимэ байгаа гэбэл: минеральна үтэгжүүлгэнүүд колхозуудта — 25 килограмм, совхозуудта — 22 килограмм, органическа үтэгжүүлгэнүүд колхозуудта — 1,7 тонно, совхозуудта —1,5 тонно оруулагдадаг байгаа.

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

ЗАЛУУ ХАЛААНИИЕ БЭЛДЭХЭ ТУХАЙ

«Хүдэлмэришэн ангиин болон колхозно таряашадай залуу халааниие бэлдэлгые болон хүмүүжүүлгые саашадань һайжаруулха тухай» асуудалаар республиканска зүблөөн сэгэлдэр КПСС-эй обкомой ехэ зал соо болобо. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев** зүблөөе нээбэ. КПСС-эй обкомой эрдэмэй болон һуралсалай зургаануудай таһагые даагша **Л. Я. Мохосоев** зүбшэгдэһэн асуудалаар дэлгэрэнгы элидхэл хээ. Дунда һургуулинуудта болон техническэ мэргэжэлэй училищинуудта ажалай залуу халааниие бэлдэлгын гол шухала асуудалнууд дээрэ элидхэлшэ удаан тогтоһон байна.

КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой нэгэдэхи секретарь **Г. А. Горбунов**, ЛВРЗ-гэй локомотив-хабсаралгын цехэй слесарьнүүдэй бригадын бригадир **В. А. Иванов**, «Главбурятстрой» трестын начальнигай орлогшо **П. С. Березкин,** Хяагтын СПТУ-гай үйлэдбэриин һуралсалай ахалагша мастер **А. И. Москвитин**, Улаан-Үдын авиазаводой директор **Ю. Н. Кравцов**, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь **Г. Д. Басаев**, Сэлэнгын райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **И. А. Ербанов**, 3-дахи техническэ училищиин багша **Ф. Л. Хорхснов**, республикын гэгээрэлэй министр **П. Ф. Бардаханов**, Буряадай АССР-эй Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай управлениин начальник **В. М. Горлов**, хүдөө ажахын министрэй орлогшо **Н. И Данилов**, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **Л. Р. Бартунаев**, КПСС-эй обкомой секретарь **Л. В. Потапов** гэгшэд үгэ хэлээ.

Мүн Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов** болон республикын партийна, совет, бусад хүтэлбэрилэгшэд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

ИНДИИН РЕСПУБЛИКЫН ҮДЭР

Үсэгэлдэр, январиин 25-да Улаан-Үдэдэ, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй конференц-зал соо Индиин республикын үдэртэ зорюулагдаһан ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэдэй суглаан болобо. Эртэ урда сагһаа эхи үндэһэтэй совет-индиин хани барисаанай мүнөө үедэ хүгжэжэ байһан тухай оролто үгөөр КПСС-эй Улаан-Үдын городской комитедэй секретарь нүхэр **Г. Д. Басаев** суглаа нээгээ. Удаань совет-индиин хани барисаан тухай элидхэл совет-индиин хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай отделениин түрүүлэгшэ **М. В. Мохосоев** хэһэн байна.

Суглаанай түгэсхэлдэ эндэ суглараrшадта энэ хани барисаанда зорюулагдаһан кинофильм харуулагдаба.

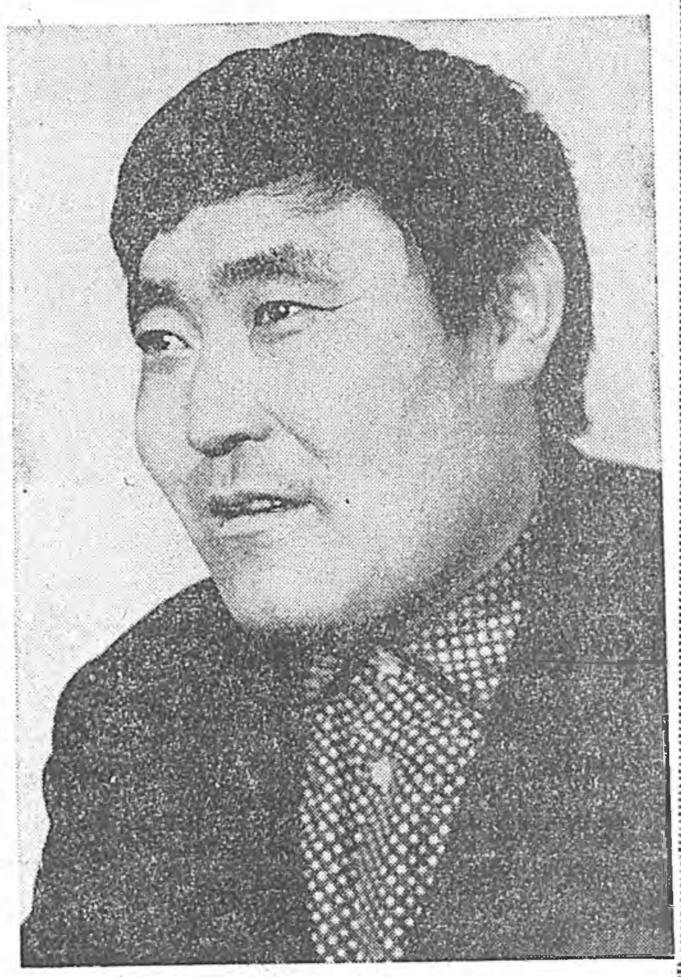
РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ажалай үдэр

ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭХЭ

Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой механическа цехэй коллектив үнгэрһэн жэлэйнгээ түсэбүүдые сүм дүүргэжэ, СССР-эй 60 жэлэй ойе амжалта түгэс угтаа һэн. Тус цехэй 4 хүдэлмэришэд габшагай ажалайнгаа түлөө «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй ударник» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Тусхайлбал, слесарь В. Д. Мархакшинов, электро-гагнуурша Л. Н. Ожигов, токарь Г. Ф. Шевелева, мүн олон станок дээрэ хүдэлдэг фрезеровщик Д. И. Хохряков гэгшэд болоно. Эдэ нүхэд гансашье һайнаар хүдэлөөд ябадаггүй, мүн уралан наринжуулха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байна. Жэшээнь, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Д. И. Хохряков нёдондо жэлэй туршада 2 мянган түхэриг экономическа ашаг үрэтэй табан уралан наринжуулгын дурадхалнуудые оруулһан юм.

Мүнөө цехэй коллектив жэлэй туршада бэелүүлхэ хүдэлмэриингөө түсэбүүдые тодорхойлонхой. Үйлэдбэриин шухала түсэбүүдые декабриин 28-да сүм дүүргэхэ, ажалай бүтээсые 0,1 процентээр дээшэлүүлхэ, тиигэжэ 61 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ абаха, мүн үйлэдбэриcэ наринжуулан оньһожоруулжа, 10,2 мянган түхэриг алмаха гэхэ мэтэ уялгануудые абанхай. Тиихэдэ 15 тонно хара металл, 18 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэ алмаха гэһэн зорилго урдаа табяа. Эдэ бүхы уялгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тус коллектив жэлэй түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, габшагай шангаар хүдэлнэ. Нёдондо жэлэй социалис мүрысөөнэй дүнгөөр заводойнгоо коллективүүдэй дунда түрүүлжэ, «СССР-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн энэ коллектив нэрэдээ хүрэмэ эрхимээр хүдэлжэ, хараалһан уялгануудаа бэелүүлхэ байха гэжэ найдагдана.

Ц. ЦЫРЕНДАШИЕВ.

П. А. Аюшеев нёдондо жэлэй ургаса хуряалгада шалгаржа, 7300 центнер таряа суглуулан сохёо һэн. Тиигэжэ ажахын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй юм. Мүнөө Хориин районой Үдын совхозой түрүү механизатор техникэ заһабарилгада хабаадалсажа, хабарай тарилгые зэбсэг түгэс угтахын түлөө оролдоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. А. Аюшеев.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

УЛАМ ЭРШЭТЭЙГЭЭР

Үнгэрһэн жэлэй социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Теплоприбор» заводой В. П. Красиковагай хүтэлбэрилдэг штамповочно цехэй хүдэлмэришэд предприятиингаа түрүүшүүлэй тоодо оронхой юм. Тус коллектив декабриин 22-то жэлэйнгээ гол шухала түсэбүүдые сүм дүүргээ һэн. Мүнөөшье ажалайнгаа эршые һуладхангүй, жэлэй эхинһээ эрхим һайнаар хүдэлнэ. Үдэр бүринь түсэб үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Январиин 24-нэй үдэртэ бэелүүлэгдээд байха даабаринуудынь 110,6 процент дүүргэгдэнхэй.

Жэлэй эхинһээ габшагай шангаар хүдэлжэ эхилһэн коллективүүд завод дотор олон. Жэшээнь, шудхалгын цехэй В. В. Частухинай алюмини шудхагшадай бригада энэ һарын түрүүшын арбан хоногой түсэбые 61 процентээр үлүүлэн дүүргэнхэй. Тиихэдэ О. А. Ефимовэй ударидадаг мастерска участок һарын 2-дохи арбан хоногто предприяти дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараһан байна.

К. МОСКОВЧЕНКО.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

БАЯРАЙ ҮДЭШЭ

Сценэ дээрэ айхабтар ехэ туйлалтануудые хэгшэ гэжэ К. С. Станиславский дэлхэйн театральна искусствын түүхэдэ ороо һэн. Агуу ехэ актер, режиссер, теоретик болон багшын түрэһөөр 120 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай үдэшэ январиин 24-дэ СССР-эй М. Горькиин нэрэмжэтэ МХАТ-ай байшан соо болобо.

Алдар суута труппын элитэ ехэ уран бэлигтэн А. Степанова, М. Прудкин, О. Ефремов, И. Смоктуновский, А. Попов болон бусад К. С. Станиславскиин үндэһэ һуурииень табиһан театрай сценэ дээрэ гараһан байна. 1932 ондо уран һайханай театрай сценэ дээрэ Станиславскиин найруулан табиһан «Мертвые души» гэжэ зүжэгһөө хэһэгүүд ойн баярай үдэшын программые шэмэглэһэн байгаа.

Театрай элитэ ехэ ажал ябуулагшын толотомо хурса ажабайдал тухай «К. С. Станиславский» гэһэн кинофильм сугларагшадта хөөрэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй соёлой министр П. Н. Демичев, КПСС-эй ЦК-гай соёлой таһагые даагша В. Ф. Шауро энэ үдэшэдэ хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

М. В. ЛОМОНОСОВОЙ НЭРЭМЖЭТЭ МЕДАЛЬНУУД

1982 ондо физикын талаар элитэ ехэ амжалтануудые туйлаһанайнь түлөө академик Ю. Б. Харитондо, биохимиин ба кристаллохимиин талаар элитэ ехэ амжалтануудые туйлаһанайнь түлөө Лондоной королевско бүлгэмэй гэшүүн, профессор Д. Ходжкинда (Великобритани) М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ медальнуудые барюулхые СССР-эй Наукануудай академиин президиум шиидхэбэ.

М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ алтан медальнууд СССР-эй Наукануудай академиин үндэр дээдын шагнал болоно, байгаали шэнжэлэг эрдэмэй талаар элитэ ехэ амжалтануудые туйлаһанайнь түлөө эрдэмтэдтэ (нэгэ — совет, нэгэ — гадаадын эрдэмтэндэ) жэл бүри олгогдодог байна.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

тобшо мэдээсэл

СЕКРЕТАРИИН ҮДЭР

КПСС-эй Хурамхаанай райком һара бүхэнэй эхиндэ партийна эхин организацинуудай секретарьнарай һуралсал үнгэргэдэг гурим тогтоонхой. Энээниие секретариин үдэр гэжэ нэрлэдэг.

Уридшалан тодорхойлһон үдэр районой колхоз болон совхозуудай, промышленна предприятинуудай, эмхи зургаануудай партийна эхин организацинуудай секретарьнар КПСС-эй райкомдо сугларжа, урда һара соо ябуулһан хүдэлмэри тухайгаа мэдээсэдэг юм. Удаань парторгнуудай семинар үнгэргэгдэнэ.

Энэ жэлэй январь һарын эхин багта һуралсалай болоходо, КПСС-эй райкомой эмхидхэлэй, мүн пропаганда ба агитациин таһагуудые даагшад А. Ч. Цыденов, Г. И. Баранников партийно-эмхидхэлэй болон үзэл сурталай, политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин байдал ба тэрэнние саашадань һайжаруулха талаар партийна эхин организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай элидхэлнүүдые хэһэн байна.

Удаань социалис мүрысөө эмхидхэхэ, ниитын эмхинүүдые хүтэлбэрилхэ, партийна суглаануудые үнгэргэхэ тухай асуудалнуудаар партийна организациин ябуулдаг хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай оньһожоруулагдамал нүүдэл 1010 колоннын партбюрогой секретарь Ю. Х. Хамарханов, Гааргын совхозой партбюрогой секретарь В. М. Буянтуев, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь Д. С. Аюшеев нүхэдтөө хөөрэбэ.

Семинарай хүдэлмэридэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Д. Ю. Цыбикжапов, КПСС-эй обкомой дэргэдэхи парткомиссиин гэшүүн Ф. И. Унагаев хабаадаһан, үгэ хэлэһэн байна.

Һуралсалай эсэстэ «Знание» бүлгэмэй районно отделениин лектор Ю. А. Желаев уласхоорондын байдал тухай лекци уншаа.

В. ГАРМАЕВ.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

УЛААН БУЛАНГУУДТА АНХАРАЛ ХЭРЭГТЭЙ

КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой тээсгэн болоһон пленум КПСС-эй, ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, тэрээнһээ уламжалан районой партийна организациин зорилгонуудые зүбшэн хэлсээд, нютагай хүдөө ажахые улам эршэтэйгээр хүгжөөхэ хэрэг хараалаа. Элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэд үбэлжэлгын үедэ малшадай ажал, һуудал байдал тухай, тэдэнэй дунда социалис мүрысөө эмхидхэлгэ, ниитэ-политическэ хүдэлмэри тухай онсо тэмдэглээ.

Үбэлжэлгын түлэг ябажа байһан мүнөө үедэ гахай шахадаг «Южный» гэжэ комплексдо хүрэхэдэмнай, улаан булангынь хаагданхай байба. Ушарынь гэхэдэ, комплексын хүтэлбэрилэгшэд үбэл дунда дулаасуулгын түхеэрэлгэнүүдые заһабарилха шиидхэбэри абаа ха юм.

«Искра» колхоздо Хүйтэнэй һунэй фермын болон Надеинэй һүнэй комплексын улаан булангуудай хүдэлмэритэй танилсабабди. Эдэ улаан булангуудта досоонь аятай зохид, харуулан ойлгуулха зүйлнүүд: үбэлжэлгын үедэхи социалис уялганууд, социалис мүрысөөнэй дүрим болон бюллетень, «Дайшалхы хуудаһан» гэхэ мэтэнүүд дууһан бии. Фермэнүүдтэ партийна болон профсоюзай бүлэгүүд, депутадай болон арадай хиналтын постнууд хүдэлдэг. Колхозой парткомой секретарь Г. Г. Филатов саг үргэлжэ малшадтай уулзажа байдаг.

«Дружба» колхоздо (парткомой секретарь В. Ф. Черных) Түбэй болон Пестеревэй улаан булангуудта ороо̆бди. Үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө үүсхэл район соогоо энэ ажахын коллектив гаргаһан байна. Тиигээд ерэхэдэнь колхозой контородошье, улаан булангуудташье энээн тухай нэгэшье тэмдэг обёорогдобогүй. Түбэй улаан булан соо хүйтэн, муухай. Социалис уялга болон мүрысөөнэй дүримэй байбашье, социалис мүрысөөнэй бюллетень үнинэйшье шэнэлэгдээгүй. Тиимэһээ ямараар мүнөө үедэ хүдэлжэ байһанаа һаалишад хаража сасуулха аргагүй байна. «Малшанай булан» гэжэ стенд дээрэ «Боткиной үбшэн» гэһэн плакат үлгэгдэнхэй. Ондоо үлгэхэ газар олдоогүй юм ха даа. Дайшалхы хуудаһаншье харагдабагүй.

«Восход» колхозой улаан булангдань орожо шадабагүйбди. Партбюрогой секретарь нүхэр М. Е. Петров амаралтада гарахадаа, түлхюурынь өөрынгөө орлогшодошье найдангүй, абаад ябашаһан байба. Тиимэһээ сонхоорнь шагааха болобобди. Нёдондо эндэхи улаан булангые муу талаһаань тэмдэглэдэг байбал, энэ жэлдэ нилээд заһараа хэбэртэй. Столнууд бии болонхой. Тэндэнь—газетэ, журналнууд. Харуулан ойлгуулха зүйлнүүд үлгөөтэй. Сонходонь һайхан хүшэгэнүүд татаатай. Гэбэшье эдэ бүгэдын суурагалагданхай байхада, хэндэ зорюулагдаһан улаан булан гээшэб гэжэ асуултай.

«Советская Россия» колхоздо (парткомой секретарь Н. А. Ковалев) ойлгууламжын хүдэлмэри сэхэ контороһоо эхилээд, бирагүй байба. Коллективэй аяар 1981 оной хүдэлмэриин дүнгүүд үлгөөтэй. Арадай хиналтын постдо бүри 1980 оной саарһанууд няалгаатай. Жэл шахуу саг соо конторын дэргэдэхи Хүндэлэлэй самбар хооһон зандаа байһаар. Ажалай Алдар солын туг үргэгдэнэгүй. Зун, намартаа хэжэ үрдеэгүй аад лэ, үбэл болоһон хойно фермын улаан булангай пеэшэн заһабарилагдажа байба. Харуулан ойлгуулха зүйлнүүд байбашье, тэрэнь хайша хэрэгээр үлгэгдэнхэй. «Малшанай булан» гэжэ стенд дээрэ партиин обкомһоо эльгээгдэһэн үбэлжэлгэдэшье, тэжээл бэлэдхэлгэ болон ургаса хураалгадашье хабаатай плакадууд ямаршье илгаагүй үлгөөтэй.

Оронгын совхозой түбтэхи фермын улаан булан соо яһала гуримтай, бүхы хэрэгтэй юумэн бии. Гэхэтэй хамта столовын орондо тэрэнээ хэрэглэдэгынь халагламаар. Үглөөгүүр эндэ һаалишад сайладаг, техникэ заһабарилга дээрэ хүдэлдэг механизаторнууд үдын хоол баридаг байна. Столнууд дээрэ угаагдаагүй амһартанууд, эдеэнэй үлөөдэһэн, шала дээрэ—шорой шохой, батарейнүүд дээрэ һаалишадай хубсаһан дүүрэн.

«Пригородный» совхозой Сотниковой һүнэй комплексын улаан булангые ехэтэ һайхашаабабди. Досоонь — арюун сэбэр. Харуулан ойлгуулха зүйлнүүд дууһан бии. Бүхы шэмэглэлынь зохидоор тааруулагданхай. Политинформатор, агитаторнуудай хөөрэлдөө үнгэргэхэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаха графигууд үлгөөтэй. Шэнэ газетэ, журналнууд. Һонирхолтой темээр суглуулбаринууд. Малшадай хүдэлмэридэ туһатай зүбшэл заабаринууд, һонирхолтой дүй дүршэл, тэдэнэй хэрэглэхэ номууд гэхэ мэтэшэлэн эндэ хуу олдохо. Эдэ бүгэдэнь ёһын тэдыдэ ерэһэн хүнүүдтэ харуулхын тула бэшэ, харин ажалшадай үдэр бүриин хэрэглэмжэнүүдые хангаха хэрэгтэ зорюулагданхай. Бусадшье ажахынуудта сотниковойхидой жэшээгээр улаан булангуудтаа зохихо эрхэ байдал бии болгохо байгаа.

А. НИКИТИНА,
манай штатнабэшэ корр.

Манай фотокорреспондент А. Шойжоловой зураг дээрэ Захааминай районой чемпион, Хамниин совхозой түрүү һаалишан Н. Ц. Дамбаевае харанат. Тэрэ нёдондо жэл үнеэн бүрнһөө 2471 литр һү haажа, социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлээ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛ... 1982 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЫН ДҮНГҮҮ...

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

1982 ондо газарай хүрьһэнэй уһанда нуража, һалхинда үлеэлгэжэ муудалгатай тэмсэхэ талаар горитой хэмжээнэй хүдэлмэри хэгдээ, тодорхойлон хэлэбэл: хүрьһэнэй муудалгые хамгаалдаг тусхай сеялкэнүүдээр хэгдэһэн тарилга 5,6 мянган гектараар (2 процент) ехэ болоо, хүдөө ажахын ургамалнууд болон паарнуудые зурууд зуруудаар хубаарилан ашаглалга — 6,7 мянган гектараар (9 процент), хадын ташалангуудые хүндэлэн хахалалга ба газараа хүндэлөөшэнь элдүүрилгэ — 57 мянган гектараар (33 процент) ехэ болоһон байна.

Колхоз, совхозуудта 6,5 мянган гектар талмай дээрэ сабшалан ба бэлшээринүүд үндэһөөрөө һайжаруулагдаа, 105,2 мянган гектар талмай дээрэ газарай нюруунь һайжаруулагдаа.

Республикын ажахынууд 1982 оной хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдтэ бэлдэжэ байнхай. Ерэхэ жэлэй ургасада зорюулагдажа, 408,5 мянган гектар паар ба намарай паар хахалагдаа, 116,6 мянган тонно ороохото ба ороохото-бобово ургамалнуудай үрэһэн хаагдаа, энэнь түсэбэй 78 процент болоно. Ажахынууд бии байгаа үрэһэ хүрэнгэеэ тарилгын шанарта хүргэжэ, дуталдаһан үрэһэ хүрэнгэеэ нэмээн хаажа байнхай.

Хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдтэ хүдөө ажахын техникэ бэлдэгдэнэ, 1983 оной январиин 1-нэй байдалаар бии байһан тракторнуудай — 80 процентнь, ашаанай автомобильнуудай — 77, тракторай плугуудай — 70, сеялкэнүүдэй — 61, культиваторнуудай — 65 процентнь бэлэн болгогдоод байгаа. Тарлалан ба сабшалан дээрэ үтэгжүүлгэ гаргалга үргэлжэлһөөр.

Ашаг шэмэтэ адууһа малай тоо толгой нимэ байгаа гэбэл:

(Мянган толгойгоор)

	январиин 1-дэ 1982 он	январиин 1-дэ 1983 он	1983 он 1982 онойхидо орходоо проц.
Бүхы түхэлэй ажахынууд			
Эбэртэ бодо мал	483,3	491,1	102
тэрэ тоодо үнеэд	168,6	172,2	102
Гахай	218,5	247,9	113
Хони, ямаад	1754,7	1755,1	100
Колхозууд, ажахынууд хоорондын предприятинууд, совхозууд ба гүрэнэй бусад ажахынууд (малай баазануудые оруулангүйгөөр)			
Эбэртэ бодо мал	359,2	355,7	99,0
тэрэ тоодо үнеэд	115,4	116,3	100,8
Гахай	141,9	150,5	106
Хони, ямаад	1646,5	1641,7	99,7
Хүн зоной үмсын хамһабариин ажахынууд			
Эбэртэ бодо мал	122,4	132,7	108
тэрэ тоодо үнеэд	53,2	55,9	105
Гахай	76,6	97,3	127
Хони, ямаад	98,0	100,1	102

Республикын совхоз, колхозуудта адууһа малай түл олоор абтаһан байна.

Мал ажалай продуктнуудые абалга нимэ тоонуудаар тодорхойлогдоно гэбэл:

	1981 он	1982 он	1982 он 1981 ондо орходоо проц.
Бүхы түхэлэй ажахынууд			
Мяхан (үүсэлэгдэһэн малай), мянган тонноор	58,0	56,7	98
Һүн, мянган тонноор	212,3	220,6	104
Үндэгэн, миллионоор	200,5	203,1	101
Ноохон (физическэ шэгнүүрээр), тонноор	5655	5841	103
Колхозууд, ажахынууд хоорондын предприятинууд, совхозууд ба гүрэнэй бусад ажахынууд			
Мяхан (үүсэлэгдэһэн малай), мянган тонноор	37,0	36,9	99,7
Һүн, мянган тонноор	143,6	151,0	106
Үндэгэн, миллионоор	172,1	172,7	100,3
Ноохон (физическэ шэгнүүрээр), тонноор	5185	5373	104

1982 ондо совхоз, колхозуудта ба ОПХ-нуудта һүлиг малай һүрэгэй үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1685 килограмм һүн һаагдаа гэхэ гү, али 1981 онойхитой сасуулбал, 57 килограммаар ехэ болоо. Харин Кабанскын районой ажахынуудта дунда зэргээр 2317 килограмм һүн, Улаан-Үдын райондо—1955 килограмм һүн һаагдаһан байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ эмэ тахяа бүриһөө дунда зэргээр 222 үндэгэн абтаһан һаа, 1982 ондо 225 үндэгэн аб таа юм.

Ноохоной хайшалагдаһаниинь дунда зэргээр үнгэрэгшэ жэлэйнгээ хэмжээндэ байба.

Бүхы түхэлэй ажахынуудта хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдалга нимэ байгаа гэбэл:

(Мянган тонноор)

	январиин 1-дэ 1982 он	январиин 1-дэ 1983 он	1983 он 1982 онойхидо орходоо проц.
Ороохон*)	13,5	90,0	6,7 дахин
Хартаабха	36,4	50,2	138
Овощ	14,3	19,6	137
Мал ба шубуун			
амидын шэгнүүрээр	60,4	61,6	102
үүсэлэгдэһэн шэгнүүрээр	35,9	36,5	102
Һүн	120,2	126,7	105
Үндэгэн (миллионоор)	146,5	148,2	101
Ноохон (зачётно шэгнүүрээр) тонноор	6970	7214	104

Ороохо таряа, хартаабха, һү, үндэгэ ба ноохо худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ, овощ, мал ба шубуу худалдаха түсэб дутуугаар дүүргэгдээ.

Ниитын адууһа малай үбһэ тэжээлээр хангагдасань дээшэлээ. Мүнөө малай үбэлжэхын тулада толгой бүридэнь хар. дуулан, бодо малда —11,6 тэжээлэй единицэ таһалагдажа үгтөө, харин үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үедэ 8,3 центнер хүртэһэн байгаа. Тэрээнтэй хамта Ахын, Захааминай ба Баунтын районуудай ажахынууд адууһа малдаа үбһэ тэжээл багаар бэлэдхээ.

Мал ажалай байрануудые оньһожоруулха хүдэлмэри дам саашадаа үргэлжэлүүлэгдээ. Тоосоото жэлэй үе соо 2,7 мянган эбэртэ бодо малай байха байранууд, тэрэ тоодо үнеэдэй — 1,8 мянган, хонидой —5 мянган толгойн байха байранууд үргэлжэ дээрээ оньһожоруулагдаа.

1981 онойхитой сасуулбал, комплексно оньһожоруулгын хэмжээн дээшэлжэ, эбэртэ бодо малай фермэнүүд дээрэ — 19 процент, шубуунай фермэнүүдтэ — 65 процент болоһон байна. Гахайн фермэнүүдтэ комплексно оньһожоруулгын хэмжээн 1981 ондо 69 процент байгаа һаа, мүнөө 60 процент болоһон байха юм.

Колхозуудай бүхы дээрээ оруулһан олзо доход (даб дээрэхи мэдээгээр) 24,5 миллион түхэригтэ хүрэжэ, арбадахи табан жэлэй жэл бүриин дунда зэргын хэмжээнтэй сасуулбал, 4,2 миллион түхэригөөр гэхэ гү, али 21 процентээр ехэ болоо.

Ажахынууд хоорондын хамжаанай ба агропромышленна харилсаа холбооной үндэһэ һуури дээрэ хүдөө ажахын үйлэдбэри дам саашадаа хүгжөөгдэһэн байна.

1983 оной эхиндэ республика дотор ажахынууд хоорондын 29 предприяти ба организаци, тэдэнэй 3-ниинь хүдөө ажахын предприяти тоологдодог байгаа.

Промышленна, барилгын ба бусад предприятинуудай, организацинуудай хамһабариин ажахынуудта, тэрэшэлэн хүн зоной үмсын хамһабариин ажахынуудта хүдөө ажахын продукци үлүү ехээр абтадаг болонхой.

1982 ондо элдэб бүхы хүдэлмэринүүдэй талаар хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһан капитальна һомололго 128,6 миллион түхэриг болоһон байгаа, тэрэ тоодо гүрэнэй зүгһөө —99,5 миллион түхэриг, колхозуудай зүгһөө — 29,1 миллион түхэриг зорюулагдаһан байгаа. Үйлэдбэриин барилгануудые бодхоолгодо 96,7 миллион түхэриг, уһанай ажахын барилгада — 24,5 миллион түхэриг һомологдоһон байна.

Республикымнай хүдөө ажахы 1067 трактор, 1205 ашаанай автомобиль, таряа хуряадаг 624 комбайн, 375 плуг, 1020, сеялкэ, минеральна үтэгжүүлгэ сасаргадаг 101 түхеэрэлгэ, витаминтай ногооной гурил үйрүүлдэг 18 агрегат, уһа сэсэргэдэг 189 машина ба түхеэрэлгэнүүдые, бусад олон тоото машинанууд болон механизмуудые, тэрэшэлэн 77,8 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ абаһан байна.

ТРАНСПОРТ БА ХЭЛХЕЭ ХОЛБООН

Олониитэ зоной хэрэглэдэг транспортын гол зүйлнүүдээр ашаа болон хүн зониие шэрэлгын түсэбэй дүүргэлтэ нимэ тоонуудаар тодорхойлогдоно гэбэл:

	1982 ондо дүүргэгдэһэниинь	Түсэбэй дүүргэлтэ проц.	1982 он 1981 ондо орходоо проц.
Ашаа шэрэлгэ, миллион тонно километрээр			
Түмэр замай транспорт		99,6	101,5
Автомобильна транспорт	286,3	98,7	96,6
Гол мүрэнэй транспорт	21,3	106,0	109,7
Хүн зониие шэрэлгэ, миллион пассажиро-километрээр			
Түмэр замай транспорт		101,1	102,0
Автомобильна транспорт	848,6	99,3	103,8
Гол мүрэнэй транспорт	1,17	90,0	94,4

Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделени ашаа ябуулха жэлэйнгээ түсэб 100,3 процент, тэрэ тоодо шулуу нүүрһэ шэрэхэ түсэбөө — 130,6, барилгын минеральна материалнуудые— 97,4, ой модоной ашаа — 86,3, хнлээмэ-талханай ашаа — 93,9 процент дүүргээ.

Ажалай бүтээсын түсэб 99,2 процент дүүргэгдэжэ, 1981 онойхитой сасуулбал, 1,5 процентээр ехэ болоо.

Олониитэ зоной хэрэглэдэг автомобильна транспортаар ашаа шэрэхэ жэлэйнгээ түсэб Буряадай транспортна управлени 98,4 процентээр дүүргээ, 1981 онойхитой сасуулбал, ашаа шэрэлгын хэмжээн 1,3 процентээр хороһон байна.

Хүн зониие шэрэхэ түсэб 96,9 процентээр дүүргэгдэжэ, шэрэлгын хэмжээн 0,2 процентээр ехэ болоо.

Буряадай АССР-эй хэлхеэ холбооной үйлэдбэриин-техническэ управлени продукциин ниитэ хэмжээнэй талаар жэлэйнгээ түсэб 100,2 процентээр дүүргээ, 1981 онойхитой сасуулбал, хэлхеэ холбооной продукциин хэмжээн 2,6 процентээр дээшэлээ.

Городской телефонно хэлхеэ холбооной абонентнүүдые олошоруулха жэлэй түсэб 101,1 процент, хүдөөгэй телефонно хэлхеэ холбоонойхи — 109,9 процент, трансляционно радноточконуудай талаар 100 процент дүүргэгдээ.

Ажалай бүтээсын түсэб 101,4 процент дүүргэгдэжэ, 1981 онойхитой сасуулбал, 1,7 процентээр ехэ болоһон байна.

КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА

1982 ондо Турунтаево тосхондо хилээмэ-бүүлхын зүйлнүүдые гаргаха хилээмэнэй завод проектээр хараалагдаһан дүүрэн хүсэн соогоо ашаглагдаа, мүн хүдөө нютагуудта хүдөө ажахын байранууд болон байрын гэрнүүдые барихын тулада хэрэглэгдэхэ хабсаргагдамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилдэг «Бурятцелинстрой трестын ЖБИ завод ашаглалгада тушаагдаа.

«Бурятэнерго» управлени 517,7 километр утатай, тэрэ тоодо хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ 480 километр утатай электрын элшэ хүсэ дамжуулха шэнэ линиинүүдые; «Забайкаллес» нэгэдэл — Баргажанай 10 километр утатай газарта ашаа суглуулха харгын участогые, түлишын промышленностиин министерство — 10 мянган кубометр модо шэрэхэ модо шэрэлгын харгые; хэлхеэ холбооной управлени —2,2 мянган номертой автоматическа телефонно станциие, 116 километр утатай кабельна телефонно линиие; автомобильна харгынуудые баридаг ба заһабарилдаг, мүн Эрхүү—Улаан-Үдэ гэжэ харгын управленинүүд —101,1 километр ута газарта хатуу хушалтатай автомобильна харгынуудые ашаглалгада тушааһан байна.

Үнгэрһэн жэлдэ Байгал-Амаран түмэр зам, Гусиноозёрско ГРЭС-эй хоердохи ээлжээн, апатидай завод, Озёрно ашагта малтамалай комбинат баригдажа үргэлжэлүүлэгдэһэн, мүн «Электромашина», локомотив-вагон заһабарилгын заводууд, мебель хэдэг, модо болбосоруулдаг комбинат үргэдхэгдэжэ үргэлжэлүүлэгдэһэн, тиихэдэ Улаан-Үдэ городто № 2 ТЭЦ-эй барилгын материалнуудай Гусиноозерско заводой барилга эхилэгдэһэн, «Теплоприбор» заводой болон бусад барилганууд үргэдхэгдэһэн байха юм.

Хүдөө ажахыда колхоз, совхозууд шэнэ барилга хэһэнэй, мүн бии байгаа байрануудые үргэдхэһэнэй ашаар 7,2 мянган толгой эбэртэ бодо малай, 37,4 мянган толгой хонидой, 15,2 мянган шубуунай байха байрануудые ашаглалгада тушаагаа, тиихэдэ 151 тонно тэжээл сүүдхэ соо гаргаха хүсэтэй мал ажалай тэжээлэй цехүүд, 4,5 мянган тонно үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэхэ ба хадагалха комплексно пунктнууд бүтээгдээ, хатаамаар 12,3 мянган гектар газар дээрэ культуртехническэ хүдэлмэринүүд дүүргэгдээ.

Республикын мелиорациин ба уһанай ажахын министерство 2,9 мянган гектар газар уһалхын тулада, 20,1 мянган гектар бэлшээринүүдые уһажуулхын тулада хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэнүүдые барьяд, ашаглалгада тушаагаа, 2 мянган гектар газар хатаагаа.

1981 онойхитой сасуулбал, республикын арадай ажахыда ашаглагдаха капитальна һомололго 2 процентээр дээшэлээ, үнгэрэгшэ жэлэй турша соо шэнэ гол фонднууд үлүү ехээр нэбтэрүүлэгдээ.

Гүрэнэй подрядна барилга-хабсаралгын организацинууд 1982 оной турша соо 148,6 миллион түхэригэй барилгын товарна продукциин хэмжээнэй хүдэлмэри дүүргээ, энэнь түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 2 процентээр үлүү ехэ болоно.

Тэдэнэй дүүргэһэн подрядна хүдэлмэринүүдэй хэмжээн 1981 онойхидо орходоо 8 процентээр дээшэлээ.

Байгал-Амарай түмэр замай барилгашад подрядна хүдэлмэринүүдэй хэмжээнэй талаар даабарияа 40 миллион түхэригөөр гэхэ гү, али 29 процентээр үлүүлэн дүүргэһэн байна.

БАМ-ай барилгые шефтээ абаһан Ленинград городой, Белоруссиин, Литвагай болон Эстониин союзна республиканууудай ажалшад гэр байрануудые, социально-соёлой ба ажаһуудалай барилганууудые бодхоохо талаар горитой хүдэлмэри хээ.

Барилгын организацинууд барилга эмхидхэхэ шэнэ арга методүүдые нэбтэрүүлжэ үргэлжэлүүлһэн, мүн ажалые оньһон зэбсэгүүдээр хангалгань дээшэлһэн. үргэн томо хэмжээнэй элементнүүдээр дүүрэн хүсэдөөр хабсаргагдадаг барилгын хэмжээн улам дээшэлһэн байна. 1981 онойхидо орходоо ажалай бүтээсэ 8 процентээр ургаа.

Тэрээнтэй хамта олохон барилганууд дээрэ барилгын түсэб дүүргэгдэнэгүй, 1982 ондо хэдэ хэдэн барилганууудые ашаглалгада оруулха түсэб хүсэдөөр бэелүүлэгдээгүй, барилгын гол организацинууд барилгын товарна продукциин талаар түсэбөө дүүргээгүй.

	барилгын товарна продукциин түсэбэй дүүргэлтэ процентээр (генеральна ба сэхэ договорнуудаар)	1982 ондо өөрыгөө хүсөөр дүүргэһэн хүдэлмэриин хэмжээн 1981 онойхидо орходоо (процентээр)
Гүрэнэй бүхы подрядна организацинуудаар дүн хамта	102	108

тэрэ тоодо:

Главбурятстрой	57
«Бурятцелинстрой» трест	70
«Бурятводстрой» гэжэ барилгын управлени	98
Тэрээнһээ гадна, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэл	63

ХҮН ЗОНОЙ АЖАБАЙДА... МАТЕРИАЛЬНА БА СОЁЛ... ХЭМ ХЭМЖЭЭЕ ДЭЭШЭЛҮ...

Арадай ажахыда хүдэлдэг хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай тоо нэгэ процентээр олошороо, тэдэнэй һарадаа абадаг дунда зэргын салин хүлһэн 1981 онойхитой сасуулбал, 6 процентээр дээшэлжэ, 206 түхэригтэ хүрэһэн байна.

Колхознигуудай ажалай түлөөһэн 2 процентээр ехэ болоо.

Түлэгдэһэн пенсинүүдэй ниитэ мүнгэн 3 процентээр ургаа.

Хүн зоной нөөсэлэлгын кассануудта хадагалдаг мүнгэн жэлэй турша соо 8 процентээр ехэ болоһон байна.

Гүрэнэй худалдаа наймаанай ба эд хэрэглэгшэдэй бүлгэмэй розничнэ эд бараанай эрьесэ, ниитын эдеэ хоолые оруулалсан, 1982 оной турша соо 1094,3 миллион түхэригтэ хүрэжэ, 1981 онойхитой сасуулбал (сасуулагдамал сэнгээр), 1,7 процентээр дээшэлээ.

Гол түлэб хүдөөгэй хүн зониие хангадаг эд хэрэглэгшэдэй бүлгэмэй эд бараанай эрьесэ 325,5 миллион түхэригтэ хүрэжэ, нёдондо жэлэйхидэ орходоо 0,4 процентээр бага болоһон байха юм. Тэрээнһээ гадна, үгээ ойлголсоһон сэнгүүдээр 13 миллион түхэригэй хүдөө ажахын эд товар худалдагдаа. Энэнь түсэбэй 100,2 процент болоно.

Розничнэ эд бараанай эрьесын, ниитын эдеэ хоолые оруулалсан, жэлэй түсэб республика дотор бүхы дээрээ дүүргэгдэнхэй.

Республикын ниитын эдеэ хоолой предприятинууд өөһэдынгөө бүйлүүлһан 64,9 миллион түхэригэй эдеэ хоол худалдаа. Энэнь түсэбэй 102 процент болоно. Үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал, 5 процентын ургалта түйлагдаһан байна.

Загаһанай продуктнууд, ургамалай тоһон, сыр, саахар, хубсаһан ба дотор хубсаһан, трикотаж зүйлнүүд, гутал, телевизорнууд ехээр худалдагдадаг болоо.

Эд бараанай ехээр худалдагдадаг болоошье һаань, зарим эд бараанай талаар хүн зоной эрилтэ үшөөл хүсэдөөр хангагданагүй.

1982 ондо республикын хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжые хангаха түсэб 97 процентээр дүүргэгдээ. Тиигэжэ 23,7 миллион түхэригэй хэрэглэмжэ хангагдаа. Тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта түсэбынь 94 процентээр дүүргэгдээ гэхэ гү, али 7,7 миллион түхэригэй ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангагдаа. Үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хэмжээн 5 процентээр, хүдөө нютагуудта 0,3 процентээр ехэ болоо.

Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерство түсэбөө 95 процентээр, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта — 92 процентээр дүүргээ, болото дээрээ дүүргэлтэнь тус тустаа — 18,7 миллион түхэриг ба 6,3 миллион түхэриг болоһон байгаа. Үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо ургалтынь эршэ тус тустаа 104 ба 98 процентдэ хүрэһэн байха юм.

Республикын гэр байрынкоммунальна ажахын министерство түсэбөө бүхы дээрэнь, мүн хүдөө нютагуудай талаар (103 процент ба 104 процент) дүүргээ, бэелүүлһэн хүдэлмэриинь хэмжээн 2,5 миллион түхэригтэ ба 0,2 миллион түхэригтэ болоһон байна.

Республикын транспортна управлени түсэбөө мүн лэ үлүүлэн дүүргээ (бүхы дээрээ — 106 процент, хүдөөдэ —115 процент), управлени доторoo бүхы дээрээ дүүргэлтэнь —0,8 миллион түхэриг, хүдөө нютагуудта — 0,2 миллион түхэриг болоһон байна.

1982 ондо республика дотор хамтадхагдаһан гэр байрын фондын 271,7 мянган дүрбэлжэн метр ниитэ (ашатай туһатай) талмай заһабарилагдаһан, тэрэ тоодо 131,2 мянган дүрбэлжэн метр талмай комплексно гуримаар заһабарилагдаһан байгаа.

Гэр байрануудые капитальнаар заһабарилгада гаргашалагдаха гаргашануудай түсэб 1982 ондо 79 процентээр дүүргэгдэжэ, 10099,7 мянган түхэриг болоһон байна.

Гүрэнэй ба кооперативна предприятинууд, организацинууд, колхозууд б... зон дүн хамта 297... дүрбэлжэн метр н... майтай байрын ... 3946 һурагшадай ... юрэнхы һуралсала... линуудые, һургуула... гүйсөөдүй 1400 хү... мүүжэхэ эмхи зур... 266 койкотой бол... дые, халаан соо 55... дые үзэхэ поликл... дые, Буряадай ака... драматическа теа... циально-соёлой, аж... хэрэглэмжын бусад ... нуудые бодхооһон ...

Уһанай нөөсэ са... гаалха ба зүбөөр ... хэмжээ ябуулгануу... гэлгэдэ, агаарые ... байлгалгада үнгэрэ... дэ 5,8 миллион ... ашаглагдаа һэн. За... приятинууд уһа са... гаалгын барилгануу... лалгада тушааха яб... гаагүй.

Арадай гэгээрэл, э... ка, соёл культура... шадаа хүгжөөгдэһ... Элдэб янзын һурал... мянган хүнүүд хаб... даһан, тэдэнэй 14... ган хүнүүдынь юр... ралсалай һургуу... 14,3 мянган хүнүү... ническэ мэргэжэл ... һургуулинуудта, т... техническэ мэргэж... да һургуулитай ... нуудта 6,4 мянган... дынь, тусхай дунд... линуудта — 18,8 м... нүүдынь, дээдэ ... нуудта — 22,8 м... нүүдынь һурадаг б...

1982 ондо 17,7 м... бүүд, басагад дунд... ли дүүргэһэн, тии... мянган хүнүүдынь ... риһөө һамшангүйгө... гэһэн байна.

Мүнөө үедэ хэш... һүүлээр һургуули... бүлэгүүдтэ 46,0 мя... рагшад номоо үзэж... Энэнь үнгэрэгшэ ж... орходоо 2,9 процен... олон болоно.

Саг үргэлжэ хүдэ... гуулиин наһа гүйсөө... бүүдэн эмхи зур... 68 мянга үлүүтэй ... хабаадуулагданхай ...

Научна хүдэлм... дэй тоо 2,1 мянга... лонхой. Дээдэ һург... та 4,5 мянган хү... дунда һургуулинуу... мянган хүнүүд, т... 3,6 мянган хүнүүд... гү, али 34 процен... һургуулинууд бол... кумүүдэй үдэшын ... но отделенинүүдтэ ...

1982 ондо арада... да хүдэлхөөр 8,3 мя... гэжэлтэд, тэрэ тоо... һургуулитай 3,6 мя... хан дунда һургуул... мянган мэргэжэлтэ... лагдаа.

Жэлэй турша со... ческэ мэргэжэлэй ... нууд 11,8 мянган ... гэжэлтэй залуу х... шэдые бэлдэһэн ба...

140 мянга гара... предприятинуудта, ... гаануудта, органи... болон колхозуудта ... дэһэн курсануудта, ... лэг бүлэгөөрөө ба... таа һуража шэнэ ... шудалһан, тэрэшэл... тудуудта, факуль... курсанууд болон м... дээшэлүүлгын һург... та эрдэм мэргэжэл... лүүлһэн байха юм.

Республикын ху... 7 миллион шахуу ... мой фондтой олони... библиотекэ хангаа... даг.

1982 ондо 1,6 ... шахуу хэһэг ном ... шюра хэблэгдэһэн ...

Республика дот... үлүүтэй киноустан... дэлдэг байгаа, жэлэ... соо 20 миллион ... хараһан байха юм.

Медицинскэ хан... хүн зоной эмхитэй... ралга үргэдхэгдэн һа... байна.

Бүхы мэргэжэлэй ... дай тоо 3 мянга ш... лонхой.

Больницануудта ба... конуудай тоо, мүн ... нуудта, пансионадуу... ралтын байшангуу... баазануудта, аяншал... зануудта хүнүүдэй ... байрануудай тоо ...

Үнгэрһэн зунай ... пионернүүдэй болон ... линн лагерьнуудта 2... ган хүүгэд ба ехэш... һон ухибууд амарһа...

Даб дээрэ абтаһа... нэй ёһоор, республи... зоной тоо 1983 оно... риин 1-дэ 975 мянг... байба.

БУРЯАДАЙ АССР-эй СТАТИСТИЧЕСКЭ УПРАВЛЕНИ

*) Гүрэнэй нөөсэнүүдэй ссуда оруулалсан.

...ГИНӨӨТЭ машинын хүгжэм доро Баатар Юмсурунов тойруухан харгытай Тоёон хадын ташалан хүндэлгөөр түлхинэ табилуулна бэшэл. ...арба хоёр жэлэй турша... Даранышн дабаа үгсэн... тэнгэ замаараа... хэды харгылаа хаб дээ... ...тонныын БелАЗ-эй яндайса мурлэжэрхийэн хэр харгыдаа саада залалгүй дээ... Цейдэм туласэ нүнан ажа, мүнгэлиг хүхэ хэсүүгүйдэй хоорондуур һалааһадаг.

...тэрэш толмой өөд... машинаа Баатар... үндэр эрьедэ тулаа... гурбан хабсагай... хэлээ... ...хэб» — гэжэ шиихэб» — гэжэ шинии алаг һудалтай экскаватор тээшэ машинаа бушуузалаба.

Скоростьбо мулталангаа... Лубсанович часыгаа хаража: «Үдын сайлалга болотор үшөө нэгэ рейс хэжэ лабхэб» — гэжэ шинии алаг һудалтай экскаватор тээшэ машинаа бушуузалаба.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын ондо тэрэ экипаж дүн хамта 10 миллион 52 мянган тонно метр шорой удхан малтажа, машинануудта ашаһан байгаа, 1982 ондо тэдэнэр түсэбэй даабаринуудаа холо бариижэ, бригадир Феоктист Николаевич Бакшеевэй нэрэнь «Востсибуголь» нэгэдэлэй Ажалай алдар солын дэбтэртэ бэшэгдэнхэй.

Зүүн Сибирьтэхи үйлэдбэриин томохон предприятинуудай нэгэн болохо Холбоолжорой нүүрhэнэй уурхайн колхозой... һүүлэй жэлнүүдтэ табан зуун мориной хүсэтэй томо авто-хүлэгүүдээр, шэнэ түхэлэй оньhон түхеэрэлгэнүүдээр зэбсэгжэбэшье, ургажа байгаа үйлэдбэриин болон ниитын хэрэглэмжын «хара түлеэгээрэээ» хангалта үшөөл хүсэд шаданагүй... Ушарынь хадаа дэлиингээр дэлбэлэн hэндэлэгдэһэн байhан шорой шохойе халаанда табигдадаг 80—120 тоннын БелАЗ-ууд заримдаа зөөрдинэгүй бшуу. Тиимэһээ 110—120 тонныын самосвалнуудые автобаза хүлеэжэ үнихэнэй.

...дэр авто-хүлэгүүдые хүнгэн «ногтолон ургалhан» Арадай Ханн барисаанай орден хадада хүртэһэн Б. Л. Юмсуруновтай байна.

сурунов, Г. Г. Михайлов, «Ажалай габьяагай түлөө» медальнуудаар шагнагдаһан В. В. Непокрытов, үүсхэлтэй жолоошод В. С. Будаев, Ю. А. Головин, В. И. Лозцов мэтын бэрхэшүүл,—үйлэдбэриин түрүүшүүл эндэ олон. Арсалан замай шэхэн дээрэ эгээл абеахайн аһандаад байһан мэтэ, хэжүү телэйнэнь харахада, соморхон кабина соогоо эдэнэр үзэгдэхэ юм. ССР Союзай байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярай

жүүлэгдэхэд, орондоо түрүү жолоошодой нэгэн, эмхидхэхы вэй гэгшэ томодхогдоһон бригадын бригадирыр табягдаа. Залуушье һаа, хурса болонтой, бүхэриг, найдамтай хүн. Улаан тугта хүртэгшэдэй урдынь һураг суус унагаангүй ябана, — гэжэ ахалагша инженер дүгнэжэ хэлэбэ.

тодолжо, наһанайнгаа заншал болгоһон юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо коммунист Б. Л. Юмсурунов партиин журам алданагүйгөөр, үндэр эрилтэ, этигэл найдалыень үнэн шударгаар ажалаараа харюулжа ябана.

НАРАНАЙ элшэдэ сэмсаалтан ялалзаха галта шулуун замын үшарта байсын һудал зүйлэ, зуугаад метр гүнзэгыдэ, үhэ зуунхай хэбтээдэг. Иимэ хэсүү эрхэ байдалда нэгэ тонно нүүрhэ малтажа абахын

шэнэ БелАЗ-ууд ажахыдамнай нэмэгдэжэ абтаба. Машинануудһайн, хурдан ябадалта хүсэнтэй шэнэ һаял орожо байнхай. Энээгээр бодомжолходо, нэгэ миллион кубометр шорой зөөхэ январь һарын түсэб дабагдаха бэшэ, — гээд 2-дохи автоколонныи механик—үндэһэн нилээ нүхэрни урмашан зугаалба. Эгэ 19 жэл соо жинрэй жолоошон ябаад, жама ёhoopoo эрьон ерэхэ хоридохи сагаан һараяа үндэр харюусалгата тэрэ үшөө нэгэ зоримгой алхам хэжэ угтахашни ха юм даа, элһэн добото Енхор нютагай хүбүүн!

Үдэр бүриингөө хэрэг ажалда дашуурхад, ниитын нангин үялга тухайгаа мартажа баhал болохогүй бшуу. Гусиноозерскын горсоведэй депутат Б. Л. Юмсурунов транспортын болон хэлхээ холбооной талаар саг үргэлжын комиссиин гэшүүн һэн тула, олоной ябадалтай харгы дээрэ үршаг тодхор һэрглэн зайсуулха мэтын асуудалнуудые шиидхэхэ ажалда өөрөө хабаадалсана. Тэрэнэй үгэ сүнтэйхэ гэһэн, гансашье хэлэхэ үшөө зариимдаа гарадаг.

ХҮНЭЙ НАҺЫЕ удха түгэс,

Манай үеын ХҮН

ТОЁОНОЙ ТАШАЛАНГААР

хүндэлэлдэ дэлгэрһэн бүгэдэ ажалай мурысөөндэ оролсоод, дайдын дараанай баялиг уудалан абаха хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулалсаба Гусиноозерско автобазын бодото хэрэг, байдалнарынь һонирхоходомнай:

— һайн хэрэг хурдан дэлгэрэн гэдэгтэй, бригаданууднай шэнээр бүридхэжэ, ажахын тоосоондо оруулһанай ашаар ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлһэн, мүн урмашуулгын хэмжээнүүдые бэелүүлээд байхадамнай хүн бүхэн даалгагдаһан хэрэгтээ бүри ондоохоноор, харюусалгатайгаар хандадаг болоо. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи шиидхэхы жэлдэ тогтонижоһон иимэ бригадна гуримые саашадаашье ашаг олзо болон шанарай түлөө тэмсэлэй туг, амжалтын түлхюур болгон хэрэглэхэ зорилготойбди, — гэжэ тус ажахын түсэблэлгын экономическа таһагай ахалагша инженер В. Я. Преловский тайлбарилха зуураа, иигэжэ онсолбо. —Үнгэрэгшэ ойн баярай жэлдэ бүхы коллективээрээ дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаад, тэрэнээ нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тулада арга нөөсэеэ элсүүлэн ажаллажа гараабди... Хүшэрхэн эрхэ байдалда хүдэлбэшье, нүүрhэ зөөлгөөр гүрэнэй уялгата даабари дүүргэгдээ hааб даа,— гэхэтэйнь сасуу, үгыень тодожо абаад. —урда мэтэ урагшатай дорюун ябадаг, 1-дэхи классай жолоошон, коммунист Юмсуруновай хүтэлбэрилдэг экипаж тухай ээлэнгүй hонирхогдобо. «Дуулаагүй юм аалта» гэhэндэл, Вадим Яковлевич дарууханаар миhэд гээд, юушьеб бэдэрhэндэл, зузаан данса ираха зуураа:

— Баатар Лубсанович машинануудые ашаглаха талаар механигай тушаалда hаяхан дэб-

үндэр мэдэрэлтэй болгодог үүдэ байдаг. Тиимэ нэгэ үдэрые Баатар Юмсурунов хэзээдэшье мартахагүй. КПСС-эй гэшүүнэй улаахан гадартай билет абаад байхадаа, агууехэ Ленинэй партиин, арадайнгаа хэрэгэй түлөө наһан соогоо хүсэ шадалаа гамнангүй тэмсэхэб гэжэ өөртөө тангариглаа һэм, — гээд нэгэтэ хөөрөө бэлэй.

Үргэн талын дундуур наһаяйнгаа зам гаталһандал, тангарингаа түрүү хүдэлмэришэн хэзээ бүхэндэ нангинаар сахижа ябанал даа... Бэрхэшээлнүүдые дабажа, бүгэдын хүдэлөө үүсхэхэ, амжалта түйлаха гэһэн арюун заяатай һайхан тангариг!

— Обществын аша туhада, хамтын хэрэгэй түлөө ажаллаха гээшэ эрхэтэн бүхэнэй уялга юм бэзэ. Энэ үдэрhөө хойшо, залуу нүхэр, үшөө нэгэ харюусалгатай тушаал—коммунистын үндэр hэшхэл сэдьхэлээрээ мэдэрбэ гээшэт. Бүмбэрсэг түбиин зургаанай нэгэ хубиие хубисхалай ошо дүлөөр гэрэлтүүлhэн Коммунис партиин хэлбэришэгүй замаар хүсэл дорюун, габшагай солбон ябагты. Амжалта хүсэнэб! — гэжэ партиин райкомой секретариин хэлэhэн үгэнүүд бэлэхэн бэшэ зам шэлэhэн хорин долоотой хүбүүндэ тэрэ үедэ омог найдалай жэгүүр дали ургуулhан мэтэ hанагдаа бэлэй. Бури хожомынь даа, түрэл партиингаа алдарта түүхые кружогуудта болон бэеэ даагаад шудалжа эхилхэдээ, залуу коммунист үшөөл ойлгогдоогүй, бүрилдөөгүй, олохон юумэ өөртөө

тулада хэды ехэ хүсэн, зориг, мүнгэ зөөри гаргашалагдадаг гээшэб! Гансахан Гелунтэ-Нуурай ГРЭС-эй жэлдэ гурбан миллион тонно шахуу нүүрhэн хоол «үрэбхин залгидаг» юм hаань, 1990 он болотор хоёрдохи ээлжээнэй гэхэ гү, али суранзан хүсэтэ нэмэлтэ сахаригуудаа лүжэгэнэсэ эрьюулжэ эхилхэдэнь (Түгнын талын түлишэ хараада абалсан), хэды ехэ нүүрhэн хожомоо хэрэглэгдэхэ жэшээтэй болоноб даа? Энэ ушарта гансашье жолоошод бэшэ, мүн дунда зиндаагай хүтэлбэрилэгшэдтэшье хэhэн ажалайнгаа түлөө харюусаха шанга эрилтын табигдадаг болоно, эрдэмтэ мэргэжэлтэдэй баталан тайлбарилдаг ёhoop, «нэгэ хоолосhoo хоёр хоолос абаха» жэшээтэй үргэн ехэ хүдэлөө үүсхэхэ сагай эндэ улам ойртожо байhые эли мэдэрхээр байгаа hэн.

Хүндэ ашаатай БелАЗ-уудые хотирhон бэтирhэн түбэгтэй харгынуудаар залан жолоододог хүнгэн бэшэ мэргэжэлтэй хүнүүд hарадаа 300—400 түхэриг «сохёол» юм бээз. Хэhэнэйнь зэргээр түлбэри—социализмын зайлашагүй заршам хуули иимэл hэм шуу. Тиигээдшье 500 литрэй бак руу үглөө бүхэндэ шухала хэрэгтэй тоhо, түлишэ дэмы юулэгдэнэгүй ха юм даа.

— Мүнөө томодхогдоhон, урдань минии хүдэлдэг бригадын гэшүүд үнгэрhэн жэлэй hүүлшын hарада hайнаар ажаллажа, үгтэhэн даабариие арбан процентээр үлүүлэн дүүргэжэ шадаа, горитой хэмжээнэй тоhо, түлишэшье алмагдаа. Бури hаяхан бүтээсэ ехэтэй

...Эршэ түгэс гушаад наhандаа ябаhан коммунис ажалай ударник энэ нүхэр сүлөө сагтаа юрэнхы эрдэм мэдэсэ, шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байдаг.

Жэншэдгүй зохид, мүнөөнэй шэмэг түхэлтэй, ууҗам салуу гэртэнь ороходомнай, нягталагдаhан ном hударhаа эхилээд, элдэб янзын газетэ, журналнууд эмхилээтэй харагдаа hэн. Энээгээр бодомжолходо, совет хүнүүд гансашье ажал хэжэ амжадаг, жаргадаг бэшэ, харин үдэр бүриин хүлгөөтэ хэрэгэй hүүлээр сүлөөтэй сагаа зүбөөр, удха түгэс үнгэргэхэдөө аргагүй урмашадаг, омог үндэр мэдэрэлтэй болодог заншалтай. Ажалдаа шалгарhанай хүндэтэ шан тэмдэгүүдтэ, олон тоото амаршалгын бэшэг, грамотануудта хүртэхэhөө гадна, нүхэр Юмсурунов Олимпиада-80-да ошохо түсхай путевкоор шагнагдаа бэлэй.

...Дараашын дабаа гараха үедөө, хүсэтэ машинануудай үдэр, hүнигүй хүнхинэлдэхые тэрэ багаар аянда гарагшад дуулаhаншье байжа магад. Тоёон хадын ташалан хүндые шэнжэлжэ, дараанайнь баялиг уудалан малтагшадай эршэтэ ажалай хүгжэм эндэ замхадаггүйл!

Ч.-Ц. САНЖИЕВ.

Сэлэнгын район.

МҮНӨӨДЭР—ИНДИИН РЕСПУБЛИКЫН ҮДЭР

ХАНИ БАРИСААНАЙ ХҮСЭН

Индиин республикын байгуулагдаhаар 33 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай hайндэр эдэ үдэрнүүдтэ манай орон дотор үргэнөөр тэмдэглэгдэжэ байна. Манай хоёр оронуудай арадуудай хоорондохи хани нүхэсэл, хани барисаан эртэ урда сагhaa эхитэй юм. 1917 ондо болоhон Агууехэ Октябриин революци Ази болон Африка түбинүүдтэ колониальна дарлалтада эсэргүү национально - сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй үргэн дардам харгы нээжэ үгэhэн гэжэ мэдээжэ. Тэрэ сагhaa хойшо илангаяа толотомо хурсаар энэ харилсаан мандан хүгжэhэн түүхэтэй.

Манай ороной олон арадууд болон үндэhэ яhатан нэгэ бүлэ болоҗо эблэрээд, 60 гаран жэлэй туршада эбтэй эетэйгээр ажаhууна, ажаллана. ССР Союзай байгуулагдажа, амжалта түгэс хүгжэн hалбаралга уласхоорондын ажабайдалда онсо удха шанартай, үе сагтай сасуулма хэрэг болоно. Гэхэ зуура түрүү хүн түрэлтэниие адли тэгшэ эрхын түлөө, арадуудай хани барисаанай түлөө тэмсэлдэ элсүүлэн бодхооно.

Совет-индиин харилсаа холбооной түүхэ хадаа совет болон энэдхэг арадуудай хоорондохи хани барисаае бэхижүүлгын, политическэ, эрдэм ухаанай болон техникын, мүн соёл болбосоролой hалбаринуудта харилсан туhалалсалгын саг үргэлжэ үргэдэжэ байhанай түүхэ, намтар болоно. КПСС-эй XXVI съезд дээрэ тэмдэглэгдэhэнэй ёhoop, энэ хани барисаан «манай хоёр оронуудай арадуудай хоорондо үндэhэлэн бүхэжэhэн уг заншал болоо».

Мүнөөдэр совет хүн зон Д. Неругэй хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэ, энэдхэг арадай үнэн сэхэ басаган, Индиин премьер-министр Индира Гандиин национальна бэеэ даанхай, дулдыданги бэшэ политикын шэглэлые, мүн совет-индиин хани харилсаае бэхижүүлхын түлөө нэтэрүү шанга ажал ябуулгыень хүндэлэн hайшаана.

Дээдэ шатын хэмжээнэй холбоон Советскэ Союз Инди хоёрой хоорондо хани барисагаа амжалта түгэсөөр хүгжөөхэдэнь ехэ удха шанартай. Совет-индиин уулзалганууд болон хөөрэлдөөнүүд саг үргэлжэ хани халуун, үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэржэ, хани барисаанай, харилсаа холбоонойнай бата бэхи байhые гэршэлэн харуулна. 1982 оной ноябриин 15-да КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов Индиин премьер-министр Индира Ганди хоёрой хоорондо Кремль соо болоhон уулзалга совет-индиин хани харилсаае саашадань бүхы hалбаринуудаарнь бэхижүүлхэ, гүнзэгырүүлхэ гэhэн уг зорилготой байгаа. Энэнь Советскэ Союзай болон Индиин арадуудай хүсэл эрмэлзэлтэй, бүгэдэ ниитын эб найрамдал хамгаалха, уласхоорондын аюулгүйн байдалые аршалан хамгаалха хэрэгтэй аргагүйгөөр тааралдана.

Эб найрамдал, хани барисаан болон хани харилсаан тухай 1971 оной августда гар табигдаhан Договор хадаа совет-индиин харилсаа холбооe шэнэ хэмжээндэ үргэн гаргажа, СССР Инди хоёрой хани харилсаанай түүхын шухала шата болоhон байна.

1982 оной декабриин 22-то баталан абтаhан «Парламентнуудта, правительствануудта, политическэ партинууд болон дэлхэйн арадуудта» хандаhан хандалга дотор эб найрамдалда уряалhан уряа үшөө дахин зэдэлэн соностобо: «Советскэ Союз өөр дээрээ даажа абаhан уялгынгаа ёhoop ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэжэ бидэ баталан найдуулнабди, ядерна буу зэбсэгтэй бусад гүрэнүүдтэ иимэ уялга өөр дээрээ даажа абахыень үшөө дахин уряалан ханданабди». Совет правительствын эб найрамдалай талаар үүсхэлынь манай энэдхэг хани нүхэдэй зүгhөө эдэбхитэйгээр дэмжэгдэhэндэнь бидэ ехэтэ баясанабди. Зүүн-Урда Азиие эб найрамдалай ба тогтууритай эрхэ байдалай зоно болгохо талаар Индиин хүсэл оролдолгые совет арад дэмжэнэ.

Манай оронуудай хоорондохи политическэ хани харилсаан худалдаа наймаанай, экономикын, эрдэм ухаанай болон техникын талаар үргэн холбоо барисаагаар баяжуулагдана. Эдэ холбоонууд түсхай түсэбэй ёhо гуримда үндэhэлэнхэй байхаhaa гадна, олон жэлэй хараатайгаар зохёогдоhон байна.

СССР-тэй худалдаа наймаа эрхилдэг хүгжэжэ байгаа оронуудай дунда Инди түрүү зэргын hуури эзэлдэг юм.

Совет-индиин харилсаа холбооной үрэ дүнгөөр байгуулагдаhан предприятинуудта хэдэн зуу мянгаад хүн хүдэлнэ. Тэдэнэй олонхинь Советскэ Союзда hургуули дүүргэhэн байна.

Совет болон энэдхэг арадуудай хоорондохи хани барисаан албан хэрэгэй харилсаанhaa халин гаража, бүгэдэ арадай хэрэг болонхой. Тэрэнэй гэршэнь Советскэ Союздахи совет-индиин хани барисаанай бүлгэмэй ажал ябуулга болоно. Мүн Индидэ манай ороной хани нүхэдые нэгэдүүлhэн иимэ бүлгэм бии гэжэ тэмдэглэе.

25 жэлэй урда тээ 1958 оной январиин 24-дэ совет олониитын, промышленна олон тоото предприятинуудай, колхоз, совхозуудай, hуралсалай, эрдэм шэнжэлгын болон соёлой эмхи зургаануудай коллективүүдэй үүсхэлээр совет-индиин хани барисаанай бүлгэм байгуулагдаа hэн.

Энэ үнгэрhэн хорин табан жэлэй туршада совет-индиин хани барисаанай бүлгэм хүгжэн ургаа. Мүнөө бүлгэмэй бүридэлдэ 23 республика болон хотонуудай отделенинүүд ороно. Тэрэнэй дунда манай Буряадай отделени нэрлэгдэнэ. Советскэ Союзай бүхы республиканuудта 380 эхин эмхинүүд хүдэлнэ.

Совет орондо үнгэргэгдэжэ байhан совет-индиин хани барисаанай долоон хоногой ёhoop, энээндэ зорюулагдаhан суглаанууд, үдэшэнүүд үнгэргэгдэжэ, лекци болон хөөрэлдөөнүүд эмхидхэгдэнэ. Мүн Энэдхэг орондо зорюулагдаhан номой болон фото-зурагуудай выставкэнүүд табигдаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Индиин болон совет олониитэ тамил уг гарбалтай элитэ энэдхэг поэт Субраманьи Барадиин түрэhөөр зуун жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэhэн байна.

Баради хадаа 1905—1907 онуудта Россида болоhон революци тухай хурса удхатай хэдэн олон статьянуудые энэдхэг уран зохёолшодой дунда хамагhaa урид бэшэhэн поэт болоно. Ород ороной арадуудай тэмсэлэй дүй дүршэл Азиин бусад арадуудта хэрэглэгдэхэ ёhотой гэжэ тэрэ тоолодог байгаа. Россин революционно бодото тэмсэлэй тодорхой жэшээнүүд тэмсэлшэ индусуудай ухаан бодолыень хүлгүүлэн, шэнэ хүсэ шадал үгэхэ ёhотой гэжэ поэт бодомжолдог hэн. Тэрэ 1907 ондо иигэжэ бэшэhэн: «Индусууд! нюуса бүлгэмүүдтэ нэгэдэгты!» «Ород революционернүүдэй жэшээгээр тэмсэе!» гэhэн уряае залуушуул хадуужа абаг!».

Россида Октябриин революциин илаhан тухай мэдээсэлые Баради айхабтар баяр баясхалантайгаар угтаhан байна. Зүүн-Урда Азиин поэдүүдэй дундаhaa хамагhaa урид «Шэнэ Росси» гэжэ классическа удха шэнжэтэй болоhон ода бэшээ бэлэй.

Россин газар тээшэ Агууехэ
Кали бурханай
Нюдэеэ эрьюулэн, hаналаа
табихадал-тэндэ
Үе сагта үзэгдөөгүй хүсэтэ
хубисхалай
Хүдэлөөн болоо гэнтэ.

1917 онhoo 1921 он болотор Баради шэнэ Росси тухай, Ленин тухай, социализм, большевигүүдэй парти тухай, тэрэнэй уг зорилго болон хүсэл тухай, Совет засагай түрүүшын декредүүд тухай хори гаран статья тунхаглаhан байна. Эдэ статьянуудынь Индидэ эгээл түрүүшынхеэ Ленинэй тухай бэшэhэн бүлэг зохёолнууд болон мүнхэрөө. Баради түрэл орондоо хамагhaa урид большевигүүдэй партиин уг зорилгые тайлбарилан ойлгуулhан юм. «Энэ партиин үндэhэн үзэлынь хадаа хүн зоной багахан бүлэг баяшуул, тоо томшогүй олон үгытэйшүүл болоҗо хубаардаг гол шалтагаан — хубиин зөөриие усадхан үгы хэхэ гэhэн зорилготой. Энэ партиин уг зорилгонь — газарые эрхэтэдэй дунда хубаажа, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүгэдэ арадай эдэлэл-зөөри болгохо гэhэн хүсэлтэй... Үндэр дээгүүр хүндэлэгдэдэг Ленинэй хүтэлбэри доро Россин газар болон бусад баялигынь бүгэдэ арадай зөөри болгогдон аб-

таа»,—гэжэ тэрэ бэшээ hэн. Хүн түрэлтэндэ Октябриин революциин ямар ехэ удха шанартай байhые тэмдэглэхэ зуураа, коммунизмын үзэл суртал тэрэнэй урда ямаршье түбэг, хаалтын тохёолдобошье hаа, дабагдашагүй хүсэтэйгөөр дэлхэй дээрэ таран дэлгэрхэ гэжэ этигэл найдабаритайгаар бэшэhэн байна.

Жэлhээ жэлдэ совет, энэдхэг эрдэмтэдэй хоорондохи хани харилсаан улам үргэдэнэ. Буряадайшье эрдэмтэдэй бүтээлнүүд Индидэ мэдээжэ болоҗо байнхай. Бомбейhээ энэдхэг эрдэмтэ Дилип М. Нашан СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда айлшалжа ерэхэнь гэжэ hаяхан мэдээжэ болобо. Экономическа түсэблэлгэ шэнжэлдэг мэргэжэлээр хүдэлнэ. СССР-тэ гурба hарын туршада байха үедөө хэдэн эрдэмтэдтэй хөөрэлдэжэ, олон юумэ зүбшэн хэлсэхэ хүсэлтэй байhанаа мэдүүлээ. Тэдэнэй дунда манай Буряадай филиалай социально-экономическа таhагые даагша, экономикын эрдэмэй кандидат Илья Михайлович Зандановые нэрлэhэн байна. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда микроэкономическа политикада эконометрическэ шэнжэ түхэлые яажа хэрэглэхэ тухай, тодорхойлогдоhон үедэ экономико ямарнууд шэнжэ түхэлтэйгөөр хүгжэжэ болохоб гэhэн асуудалаар Индидэ хэгдэдэг түсэблэлгэ тухай ба бусад асуудалаар лекцинүүдые уншаа hаа, ехэтэ баясаха hэм гэжэ тэрэ бэшэнэ.

Инди Росси хоёрой хани барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ соёлой элитэ ехэ ажал ябуулагша Николай Константинович Рерихэй гэр бүлэ хубитаяа ехээр оруулhан байха юм. Академик А. Окладниковай үүсхэлээр Сибириин эрдэмтэд «Рерихэй уншалганууд» гэжэ эрдэм-шэнжэлгын конференцинүүдые ходо үнгэргэдэг hайн hайхан заншал тогтоонхой. Үнгэрэгшэ жэлдэ Буряад орондо гурбадахи «Рерихэй уншалганууд» амжалтатайгаар үнгэрөө. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институт тэрэнэй гол эмхидхэгшэнь байhан юм. Энэ конференциин удха шанарынь академическа шэнжэлгын хэмжээнhээ hуралгүй ехэ, ороной болон Буряадай республикын ажабайдалда аргагүй гүнзэгы үйлэ хэрэг болоно гэжэ совет-индиин хани барисаанай бүлгэмэй түлөөлэгшэ, министерствын хүдэлмэрилэгшэ Н. С. Дико Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэhэн энэ «Уншалганuудта» хабаадалсахадаа тэмдэглээ hэн. Конференциин үедэ Индидэ ажаhуудаг Святослав Николаевич Рерихhээ, тэрэнэй hамган Девика Ранихаа манай Буряадай филиалда телеграмма ерэhэн байна. «Рерихэй 3-дахи уншалгануудта» хабаадагшадта Зүүн зүгые шэнжэлэгшэ элитэ ехэ эрдэмтэ Юрий Николаевич Рерихтэ зорюулагдаhан «Уншалга» эмхидхэhэнэйнь түлөө халуун баяр баясхалан тэдэнэр хүргөө hэн.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй ёhoop, уласхоорондын түгшүүрилтэ байдал hуларуулхын, буу зэбсэг хуряан абахын түлөө тэмсэлдэ совет-индиин хани барисаанай бүлгэмүүдэй ажал ябуулгые эдэбхижүүлхэ гээшэ мүнөө илангаяа ехэ удха шанартай. Энэдхэг болон совет арадуудай гайхамшагта үдэрые баярай оршон байдалда угтаха зуураа, энэдхэг нүхэдтэеэ хамта хани барисаанайнгаа hайхан ёhо заншалые бури хүсэтэйгөөр бэхижүүлхын түлөө совет хүнүүд хүсэл оролдолгоёо зорюулхаар бэлэн.

М. МОХОСОЕВ,
СССР-эй АН-ай гэшүүн-корреспондент, Совет-индиин хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай отделениин түрүүлэгшэ.

Совет-индиин экономическа харилсаанай томо объектнүүдэй нэгэн — Бокарадахи металлургическа заводые hэльбэн шэнэдхэлгэ дээрэ совет мэргэжэлтэд олоороо хүдэлнэ. Хүсэндөө ороходоо завод жэл соо 4 миллион тонно булад хайлуулдаг болохо юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түмэр хайлуулдаг 5-дахи пеэшэн.

НОМОЙ ТАГ

ТҮРЭЛ НЮТАГ ТУХАЙ ШЭНЭ НОМУУД

БАМ-да ажаhуудаг журналист Петр Лосевой **«Нүхэр БАМ»** гэhэн ном Байгал-Амарай түмэр замай барилгашад тухай хөөрэнэ. Энэ агууехэ барилгын түрүүшын үдэрhөө эхилжэ, тэрэ репортаж болон очеркнуудые бэшэдэг. Тэдэнь «hубариhан үдэрнүүд» гэжэ бүлэг болоҗо нэгэдэнхэй. Энэ ном бүхы уншагшадта, илангаяа залуушуулда hонирхолтой байха.

«Буряадай АССР-эй түмэр замай транспортын хүгжэлтэ ба техническэ дэбжэлтэ» (авторынь В. Н. Вовк, Н. Ф. Козлов) гэhэн ном Забайкальска түмэр замай барилгаhаа эхилжэ, Байгал-Амарай харгы замай барилга хүрэтэр Буряад ороной түмэр замай хүгжэлтэ тухай хөөрэнэ. Эрдэм техникын хүгжэнги мүнөөнэй үедэ техническэ шэнэ зүйлнүүдые нэбтэрүүлгэ, тэрэнэй аша үрэ, түмэр замай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал хүдэлмэри тухай ном соо хэлэгдэнэ.

«Түрүү дүршэлэй библиотекэдэ» В. Б. Бадмаевай **«Уланхаанай вариант»** гэhэн ном барлагдаа. Хурамхаанай районой Уланхаанай совхозой түрүү дүй дүршэл болон ажахын ажалай габшагайшуул тухай, совхозой директор Владимир Цыдыпович Баторов, ВЛКСМ-эй XIX съездын делегат Дамба Дамбинов, шүлэг бэшэдэг хонишон Владимир Дмитриевич Лорготоев болон бусад эдэбхитэд тухай энэ ном хөөрэнэ.

«Буряад арадай аман үгын зохёолой зүйлнүүдэй поэтикэ» гэжэ Буряадай ниитын эрдэмэй институдай барлажа гаргаhан статьянуудай суглуулбари арадай аман үгын зохёол болон уран зохёол шэнжэлэгшэдтэ, этнографуудта, мүн бүхы уншагшадта зорюулагдаhан байна. Тус институдай хүдэлмэрилэгшэд М. И. Тулохонов, С. С. Бардаханова, А. И. Уланов, В. Ш. Гунгаров болон бусадай шэнжэлгэнүүд ном соо оронхой.

Эртэ урда сагай түүхын болон соёлой хүшөөнүүд Буряадтамнай олон юм. Прибайкалиин районой газар дээрэ оршодог Троицко-Сэлэнгын hүмэ XVII зуун жэлэй ажабайдал гэршэлhэн хүшөө болоно. Энээн тухай болон бусад hонирхолтой хүшөөнүүд тухай М. М. Шмулевичэй **«Троицко-Сэлэнгын hүмэ»** гэhэн ном хөөрэнэ.

Эндэ нэрлэгдэhэн номууд Буряадай номой хэблэлээр барлагдажа гараа.

М. ДОНДУБОН,
М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын библиограф.

Хилын саанаhaa ТАСС АПН

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ТЭМСЭЛ УЛАМ ШАНГАДХАХА

БЕРЛИН. Тусхай зүбшэлэлтын уулзалга Берлиндэ болоҗо, эб найрамдалай түлөө, ядерна дайнай аюулые усадхуулан сарахын түлөө, ...дуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые Баруун Европодо тодхон табилгые буруушаахын түлөө хүдэлөөе саашадань дэлгэрүүлгэдэ эхэнэрнүүдэй эмхинүүдэй дүүргэг үүргэ болон зорилгонуудые зүбшэн хэлсэhэн байна. Эхэнэрнүүдэй Уласхоорондын Демократическа Федерациин (МДФЖ) үүсхэлээр тэрэ үнгэргэгдэhэн байна.

Европын 23 ороной, тэрэ тоодо СССР-эй национальна эмхинүүдэй, мүн США, Канадын делегацинуудай эхэнэр түлөөлэгшэд уулзалгада хабаадаба. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй hаяхан оруулhан бүтэмжэтэй hайн дурадхалнуудта, нэн түрүүн Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй ба НАТО-гай хоорондо сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй, амгалан ёнoной харилсаа холбоо тогтоохо тухай договорто НАТО-гай оронуудай правительствануудай зүгhөө hайн харюу үгэхыень түйлаха зорилготой хүсэлэл оролдолгонууд тон шухала удха шанартай байна гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ. 1983 он хадаа американ ядерна шэнэ хэрэгсэлнүүдые Баруун Европодо тодхон табихын түлөө, ядерна дайнай аюулые усадхан зайсуулхын түлөө тэмсэлдэ шиидхэхы жэл болохо ёhотой гэжэ заагдаhан байна.

Элдэб оронуудта эхэнэрнүүдэй ажал ябуулгые үргэдхэхэ, эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө эхэнэрнүүдэй бүхэдэлхэйн ябуулгые эдэбхижүүлхэ асуудалнуудаар hанамжануудаа халан абалсаба. Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр — 1983 оной мартын 8-да эб найрамдалай түлөө, ядерна дайнай аюулые сарахын түлөө олоной хабаадалгатай ябуулгануудые үнгэргэлгэдэ бэлэдхэл тухай мэдээсэл шагнагдаа.

«Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө бүхэдэлхэйн ассамблейе энэ жэлэй июниин 14—19-дэ Прагада үнгэргэлгэдэ эхэнэрнүүд ехэ хубитаяа оруулхань.

ВИА АГЕНТСТВЫН МЭДЭЭСЭЛ

ХАНОЙ. ВИА агентствын дээсэhэнэй ёhoop, январиин 10-hөө 18 болотор Хитадай тала СРВ-гэй хилэ дээрэ хэhэн харша ябуулгануудаа үргэлжэлүүлhэн байгаа.

Дурсагдаhан үе соо Хитадай сэрэгэй подразделенинүүд Каобанг, Лангшон, Куангнинь, Хоангльеншон провинцинуудай хилэ шадарай хэдэ хэдэн районуудые нэгэнтэ бэшэ буудаhан, мүн СРВ-гэй газар дайда руу нэбтэрэн орохые hэдэhэн байгаа. Эдэ бүхы ябуулганууднаа уламжалан, материальна ехэ гарза хохидол ушаруулагдаа, амгалан зоной дунда алуулhан, шархатуулагдаhаншье хүнүүд бии.

Вьетнамай тала хилэ эбдэгшэдтэ харюу сохилто үгэхэ баатай болобо.

ЯПОНОЙ ПАРЛАМЕНТЫН ЭЭЛЖЭЭТЭ СЕССИ

ТОКИО. Японой парламентын ээлжээтэ сесси эндэ хүдэлмэрөө hэргээбэ. Либерал-демократуудай правительствын зохёоhон гүрэнэй бюджедэй проектые, премьер-министр Я. Накасонэгэй ябанай хэрэгээр США-да, Урда Корейдэ ошожо ерэлгын дүнгүүдые, дотоодын политическэ асуудалнуудые депутадууд зүбшэн хэлсээ.

Правительствые толгойлогшо программна үгэ хэлэхэдээ, мүнөө Япон «дайнай hүүлэй түүхэдэ эрид эрьелтын замда гараад байна» гэжэ мэдүүлээ. Тиихэдээ буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалые зогсоохо, Алас-Дурна зүгтэ этигэл найдалай харилсаа холбоо тогтоохо харгы замуудые бэдэрхэ бэшэ, харин сэрэгэй бэлэдхэлгэнүүдээ үргэдхэхэ, США-тай сэрэгэй-политическэ холбоогоо бэхижүүлхэ байна гэжэ Накасонэ тэмдэглээ. Энэ хадаа «Японой гадаадын политикын гол зүйл болоно» гэжэ премьер-министр нэрлэбэ.

Япон «өөрыгөө хамгаалха сэрэгэй хүсээ үндэр дээдэ хэмжээндэ гаргаха ёhотой» гэжэ тэрэ нюусагүйгөөр мэдүүлhэн байха юм. Токиое «Азиин шэнэ жандарм» болгохые хүсэдэг Вашингтоной hэдэлгэнүүдые буруушаажа байhан Зүүн-Урда Азиин оронуудай олониитые hамаарүулха гэжэ тэрэ оролдоhон байгаа. Япон-американ холбоон «Ази түбидэ амгалан байдал хангалгын таhаршагүй эрхэ нүхэсэл» болоно гэжэ Накасонэ баталба.

Зүгөөр баримтанууд тад ондоо юумэн тухай хэлэнэ. Холын зайда хэрэглэгдэхэ, юрын ба ядерна буу зэбсэгүүдые абажа ябаха аргатай «Ф-16» түхэлэй американ истребительнүүд - бомбардировщигуудые Японой газар дайда дээрэ байрлуулхые Японой правительство зүбшөөhэн байгаа

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БА ХҮДЭЛМЭРИИН ТҮЛӨӨ НЭГЭДЭЛЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

АТЛАНТА (Джорджи штат). Эб найрамдалай ба хүдэлмэриин түлөө нэгэдэлэй ниитэ национальна хоёрдохи конференци эндэ болоҗо байна. США-гай бүхы заха булангуудhaa Джорджи штадай ниислэл хотодо ерэhэн тэрэнэй делегадууд Пентагоной бюджедэй мүнгэ зөөриие ороной социально-экономическа эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ табихын түлөө тэмсэлэй тодорхой программа зохёожо байна.

Уласхоорондын байдалые шахардуу шанга болгохо, ороноо дайн дажарай харгы замда оруулха гэhэн Рейганэй захиргаанай харата муухай хараа шугамые конференцидэ хабаадагшад буруушаажа байhанаа мэдүүлээ. «Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэ бүхы хүн түрэлтэндэ аюул тохёолдуулна, манай экономикые доройтуулан унагаана», — гэжэ конференци дээрэ дэлгэрүүлэн тараагдаhан мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

«Сэрэгэй гаргашануудые хороонгүй, үхэлэй буу зэбсэгүүдые үйлэдбэрилхэ политикаhaa арсангүй, хүдэлмэригүйдэлгые усадхажа, бүхы американецуудта адли тэгшэ эрхэ олгожо, манай үхибүүдэй ерээдүй байдалые хангажа шадахагүй байнабди», — гэжэ нэгэдэлэй документнүүд дотор хэлэгдэнэ.

—Сэрэгэй гаргашануудые улам дэбэргэхэ гэhэн Рейганэй политика федеральна бюджедэй 50 гаран процентые hалгаажа, Холбоото Штадуудай экономикые бэрхэшээл түбэгтэ оруулна, ядерна дайнай аюулые улам үргэдхэнэ,— гэжэ Эб найрамдалай ба хүдэлмэриин түлөө нэгэдэлэй национальна түрүүлэгшэ, Массачусетскэ технологическа институдай профессор Дж. Кинг ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлээ.

«Эб найрамдалай ба хүдэлмэриин түлөө национальна неделиие» энэ жэлэй апрелиин 10—16-да үнгэргэхэ тухай шиидхэбэриие конференцидэ хабаадагшад баталан абаhан байна.

«РЕЙГАН—МАНАЙ ҮХИБҮҮДЫЕ АЛАҺАН ХҮН!»

МАНАГУА, Никарагуагай 13 наhатай басаган Гуадалупе Руис болон тэрээнтэй сасуу хүбүүн Педро Крус гэгшэдые хүдөөлүүлгэ ЦРУ болон контрреволюциин hүйдхэлтэ ябуулгануудта дайраrдаhан Никарагуагай арад зоной гашуудал гунигай хүсэтэ жагсаал болобо. Гондурасай зүгhөө энэ орон руу hаяхан нэбтэрэн ороhон Сомосын бандын Нуэва—Сегови департаментда кофи хуряажа байhан бүлэг таряашадта добтолгын үедэ тэдэнэр хоюулаа алуулhан байгаа.

«Рейган — манай үхибүүдые алаhан хүн!», «США, Никарагуагай ойронь бү хүрэ!» — гэжэ жагсаалда хабаадаhан олон мянгаад хүнүүд хашхаралдаба. Шаналал гашуудалай митингдэ хабаадагшад никарагуан арадта эсэргүүгээр hүйдхэлтэ ябуулгануудые хэhэн контрреволюционно бандануудые тухиран дэмжэдэг Вашингтоной хархис ябуулгануудые эрид буруушааhан байна.

«БУРЯАД ОРОН-83»

ГЭҺЭН ФОТО-ЗУРАГАЙ КОНКУРС

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэл, 1983 омнай эршэтэ ажалай сууряан соо, социалис мүрысөөнэй солгёон долгин соо эхилэнхэй. Иимэ оршон байдалда амжалтынгаа алтан дэбтэрэй хуудаһа һэхэһэн 1983 оной түрэл республикымнай түүхэдэ габьяа түгэс, гайхамшагта шатань боложо орохо байһандань ямаршье һэжэг түрэнэгүй. Жабхаланта 60 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэ түрэл республикымнай арадай ажахын һалбари бүхэндэ түрүүшын эдэ үдэрнүүдһээ ажалай баатарнуудай шэнэ нэрэнүүд тодорон мүндэлжэ, сүрхан зэдэлжэ захалаа!

Энэ бүгэдые хараадаа абажа, уншагшадайнгаа олон тоото дурадхалнуудта угтамжа болгон, «Буряад орон-83» гэһэн фото-зурагай конкурс «Буряад үнэн» газетэ байгша ондо дахинаа соносхобо.

Нёдондо жэлэймнай конкурсын хуулита үргэлжэлэл болоҗо, заншаха ёһотой «Буряад орон-83-да» КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар бэелүүлжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ алдарта хэрэгүүдээрээ суурхаһан ажалша коллективүүд, тэдэнэй эрхимэй эрхим хүнүүд тухай, хото, хүдөө нютагуудтахи мүнөө үеын байдал, Байгалай үмэнын хизаарай үзэсхэлэн байгаали, тэрэнние хамгаалха хэрэгтэ зорюулагдаһан темэтэй фото-зурагууд хүлеэгдэнэ гэжэ һануулха зуураа бүхы фотодо дуратайшуулые, фото-журналистнуудые конкурсдомнай эдэбхитэйгээр хабаадыт гэжэ уринабди.

Илагшадта иимэ шангууд тогтоогдоо гэбэл:

НЭГЭДЭХИ НЭГЭ ШАН — 50 ТҮХЭРИГ;

ХОЕРДОХИ ХОЕР ША.. — ТУС БҮРИДЭНЬ 30 ТҮХЭРИГ.

ГУРБАДАХИ ГУРБАН ШАН — ТУС БҮРИДЭНЬ 20 ТҮХЭРИГ.

Конкурсдо хабаадагшад хэдышье зураг (шэлэн абахада болохоор) эльгээхэ эрхэтэй. Зурагуудай хэмжээн 9х12 сантиметрһээ бага бэшэ байха ёһотой. Тиихэдээ эльгээһэн фото-зурагтаа богонихон тодорхойлолто гү, али тайлбари бэшэг хабсаргагты. Гадна, өөрыгөө нэрэ, обог, фамили хүсэдөөр бэшээд, эльгээһэн конверт дээрээ «ФОТОКОНКУРСДО» гэһэн тэмдэг табихыетнай гуйнабди.

Фото-зурагуудые иимэ адресаар эльгээгты: г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23, редакция газеты «Буряад үнэн».

«Буряад орон-83» гэһэн конкурсдо ерэһэн фото-зурагууд байгша оной декабриин 30 болотор абтаха юм.

Тус конкурсын дүнгүүд 1984 оной январиин 1-нэй номерто ниитэлэгдэхэ.

Газетын редакци.

СТАЛИНГРАДТАХИ БАЙЛДААНАЙ 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ГАЙХАМШАГТА БААТАРШАЛГА

1942 оной зун манай 321-дэхи стрелково дивизи Забайкалиһаа яаралтайгаар фронт ябуулагдажа, Сталинград шадар буугаа һэн. Тэрэ үедэ Волго шадар аргагүй хүндэ хүшэр байдал тохёолдоод байгаа. Фашис булимтарагшад бүхы хүсөөрөө түрижэ, ородой агууехэ мүрэн Волго дээрэ оршодог, түүхээр баян Сталинград хотые заатагүй абаха һэдэлгэтэй гал түймэр шэнгеэр добтолжо байһан шанга үе һэн. Иимэ хүндэ харюусалгатай сагта манай дивизиин сэрэгшэд буу зэбсэгээ барижа, улаан тугаа дээрэ үргэн, шунахайрһан дайсадай урдаһаа тэмсэн ороо. Газар тэнгэриин ниилэмэ шанга тулалдаан болоо бэлэй. Манай дивизиинхид «Бидэ. Байгалай үмэнынхид, сибирягууд гээшэбди» гэһэн патриотическа мэдэрэлэй эзэн байһанаа түрүүшын үдэрһөө эхилэн харуулаа һэн. «Алхамшье гэдэргээ сухарихагүй, арадамнай сухариха газар үгы! Арадамнай Сталинград!» —гэһэн тодо уряазорилго сэрэгшэ бүхэндэ ойлгогдожо, бүгэдые баатаршалгада хатуужуулаа.

Сталинград хотыемнай заатагүй эзэлхэ зорилго урдаа табиһан дайсан шэнэ хүсэ, олон сэрэг, танк, самолёт хойно хойноһоонь табижал байгаа. Август һарада манай сэрэгшэдтэ хүшэр хүндэ байдал тохёолдоо бэлэй. Дайсан булюу хүсөөр гэнэдхээн добтолго хэхэ, саг үргэлжэ томо буугаар буудаха, олон самолет ерэжэ бомбодохо. Манайхин мэргэн ударидалга, захиралгаараа сэрэгшэдэй зориг бадаруулан, үдэр бүри дайсадай урдаһаа шанга тулалдан, гэдэргээ сухарингүй, фашистнарые наашань гаргангүй, Волго мүрэноэ, Сталинград хотоёо аршалан хамгаалжа зогсоһон солотой юм. Мүн манайшье дивизи оборонодо байлсажа, бэхи гэгшын түхеэрэлгэ бэлдэжэ, газар-эхэдээ бүхөөр няалдажа, добтолон ерэһэн дайсадые сохилтоор угтадаг, өөһэдөөшье добтолго, тагнуул эмхидхэжэ, дайсадта айхабтар ехэ хохидол ушаруулдаг һэн.

Би ахалагша лейтенант зиндаатай, 120 миллиметрын минометно батарейн комиссар ябааб. Уран зохёолшо хүн хадаа Фурмановай, Гайдарай габьяа дууряаха хүсэлтэй, мүн дайнай үедэ түбэй газетэнүүдэй корреспондентнүүдээр ябаһан манай мэдээжэ уран зохёолшод Шолохов, Федин, Симонов, Катаев болон бусадай хүнэй хүсэ зориг хурсадхама публицистикэ, очерк, статьянуудые уншажа омогорходог байгааб. Тэдэнһээ жэшээ абахаа оролдон, забдатай сагай олдоходо, шалгарһан сэрэгшэд тухай бэшэжэ, дивизингээ, фронтын, түрэл «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ эльгээдэг, үдэр бүриин тэмдэглэл хэжэ ябадаг, шүлэгүүдые бүтээдэг һэм.

Манай 321-дэхи дивизидэ (һүүлдэ 82-дохи гвардейскэ дивизи болгогдоо һэн) Буряадай АССР-эй, Шэтын болон Эрхүүгэй областиин олон хүбүүд алба хээ. Булта Байгал шадарайхид болохолоороо «Бидэ сибирягууд, Байгал шадарайхид» гээшэбди гэлдэдэгынь үндэһэтэй һэн бэзэ. Дивизингээ амжалта, нютагайнгаа хүбүүдэй баатаршалгаар хододоо омогорхожо, тэдээн тухай гэртэнь бэшэжэ, өөртөө тэмдэглэжэ ябадаг байһамни амгалан сагай ерэхэдэ ехэ баялиг, үнэтэ баримта байгаа бшуу. Тэдээн тухай миниин һая баргагдаһан «Хүсэн» гэжэ ном соо дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнхэй. Байгалай үмэнэһөө хамта фронт ошоһон олон хүбүүднай фронт дээрэ хэды олон баатаршалга гарган суурхаа, дивизнеэ алдаршуулаа гээшэб! Тэдэнние бултыень эндэ тоолохын аргагүй. Олон хүбүүднай дайнда баатараар унажа мүнхэрөө. Тэдэнэй орондо бэшэ яһатанай хүбүүд бүлэдэмнай багтажа, дивизимнай туг доро алба хэжэ үргэлжэлөө. Дивизимнай бүри олон яһатанай интернациональна сэрэгэй хуби болон алдаршаа.

Дайн соо аха дүүгэй барисаанай хүсэ, олон яһатанай нэгэдэһэн халуун хани барисаанай һайханиие, энэрхы сэдьхэл, нэгэ зорилгые гүнзэгыгөөр мэдэрээ һэм.

Дивизидэмнай Забайкалиһаа ошогдоод, Сталинград хамгаалалсаад, Берлин абалсажа, Эхэ ороноо сүлөөлхэ агууехэ дай дүүргэлсэжэ ерэһэн хуушан кадрнууд олон амиды мэндэ бусажа ерээ һэн. Тэдэнтэй аха дүү мэтээр тэбэрилдэн таалалдажа уулзаха ушар али олон болодог гээшэ. Мэнэ һая телевидениидэ полкынгоо алдарта разведчик К. В. Кузнецовтой, мэдээжэ аргашан Л. Г. Пановатай, С. М. Дугаронтой, Ж. Д. Цырендоржиевтай уулзашооб. Эдэ нүхэдтэеэ 40 жэлэй саана, залуу ябахадаа бэрхэ дай гаталжа, ехэ хэрэгэй түлөө хамта ябаабди. Мүнөө Сталинградай тулалдаанай 40 жэлэй ойн тэмдэглэгдэжэ байхада, манай хөөрэлдэхэ юумэн олон байгаа. Улаан-Үдэдэ Ленинэй гудамжадахи аптекэдэ хүдэлдэг Лия Григорьевна Панова тиихэдэ 19 наһатай басаган — аргашан ябаа бшуу. Маргарита Андрееватай хамта нэгэ санитарна ротодо алба хэдэг байгаа. Бидэ нэгэ полкынхид сугларшоод байхадаа эгээл энэ үедэ дүшэн жэлэй саана Сталинград шадар юун боложо байгаа гээшэ һэн бэ?— гэһэн асуудалда харюусан хөөрэлдөөбди. Хөөрэлдөөмнай маниие, үбгэд, хүгшэдые, сэрэгэй ветерануудые баярлуулаа.

Дүшэн жэлэй саана һэн. Эгээл эдэ үдэрнүүдтэ Волго мүрэн, Сталинград шадар ехэ хүхюун омог баяр боложо байгаа. Ноябриин 19-дэ эхилһэн добтолгомнай урагшатай хүгжэжэ, дайшалхы эршэ манай гарта оронхой, хүсэмнай булюу болонхой, тугнай һайханаар дээрэ налбажа, дайсадые һанаһан соогоо, захиралтын ёһоор үдэр, һүнигүй сохижо намнажа ябаабди. Һанахада, мүнөөшье сэдьхэл баярлуулна.

Сталинград хамгаалжа, ехэ байлдаанда манайхид дайсанай сэрэгшэдые хүреэлэн таһа сохижо, һүүлдэ хүреэлэгдэһэн дайсадые бута сохин усадхаһан алдартай. Сталинградтахи тулалдаанда 62-дохи армиин зэргэдэ Советскэ Союзай маршал В. И. Чуйковой командалга доро дайлалдаһан манай 321-дэхи Забайкальска дивизи магтаалтай гараа. Сталинград хамгаалха байлдаанда хабаадагшадые медаляар шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соедэй Президиумэй Указ 1942 оной декабриин 22-то гаража, бидэниие баярлуулаа бэлэй.

ЖУРНАЛИСТЫН ДЭБТЭРҺЭЭ

ЖАРГАЛАЙ ХАРГЫ

Декабрь һарын үндэр тэнгэридэ үбэлэй одо мүшэд тодоор ярарна. Бар тайгые хаха эсхэһэн Баргажан ошоһон харгыгаар хүсэ ехэтэй «ЗИЛ» автомашинаар табилуулнабди. Ажабайдал, үе саг, энэ харгы тухай бодомжонууд толгойдо түрэнэ. Байгал далайн эрьеые зубшан олон дабаа дабан, үндэр хуша, шэнэһэдэй хоорондуур Баргажан тээшэ зурыһан харгы хүнэй энээгүүр ябажа эхилһэн үеһөө нилээд лэ юумэ үзэһэн байха. Хүн шэнги хэлэтэй һаа, түүхые гэршэлһэн хөөрөөнүүдые түүрээхэл һэн бэзэ.

Гурбан зуун жэлэй саана бояринай хүбүүн Иван Галкинай хүйхэр мундуу хасагууд ангуудай зүргөөр иишэ ерэжэ, Баргажанай острог байгуулһан түүхэтэй.

Һүүлээрнь энэ харгыгаар хаатаржаануд гэнжэнүүдые ханхинуулаа.

Аралжаа наймаашадай шаргануд саһа шааюулан хиисхүүлэ.

Баргажанай алта, хара булга ашаһан хамбынууд зурыгаа...

Загаһашадшье энээгүүр алхалаа, наһаараа баянай барлаг ябаһан үгытэй хүн ганса үнеэгээ бэдэржэ, ядарһан байха.

Тэрэ холын харанхы мунхаг үе сагта Баргажан ошоһон харгы гайхамшаг далайн эрьеэр могой мэтэ годирон зурыдаг һэн. Тайшаагай ташуурые һануулдаг байгаа гэһэн сасуулга хэбэл, мүн лэ тааруу ха.

Үе сагай хугасаа бүхэн хүн шэнги өөрын нюур шарайтай, хуби заяатай гэбэл алдуугүй. Он жэлнүүдэй ошохо тума һуудал байдал хубилна гээшэ. Тэрээн шэнги харгынуудшье мүн лэ шэнэ шэнжэтэй болодог юм.

...«ЗИЛ» автомашинын кабина соо хоёрбди: Хурамхаанай жолоошон Яков Гаськов, мүн бусажа ябаһан би. Энэ хүнтэй һуулсажа, Баргажан хүрэхэ гэһэн байгааб.

Уданьшегүй үдэшын боро хараан буужа эхилбэ. Оршон тойронхи юумэн бүдэхеэр харагдажа захалба. Үбэлэй дардам харгыда нэгэшье дэншээгүйгөөр автомашинамнай харайлгана, аажам ябадалдань үлгыдүүлһэн мэтэ боложо, дахин элдэб олон бодолдо абтабаб. Баргажан тээшэ уряалһан харгы гэнтэ амиды мэтээр һанагдаба. Намайе, олон тоото аяншалагшадай нэгэниие, харгы ой ухаандаа бүхөөр хадуужа абахые оролдоно гү?

...Улаашанай шаргада хүллэһэн мориной дугаагай хонхо таһалгаряагүй жэнгинэһэндэл. Энэ Хадаа үнгэрһэн үе ой ухаандам һэргэбэ гээшэ. Мориной туруунууд нэгэ жэгдээр түбэрнэ хэбэртэй. Шаазгайнууд бургааһанһаа бургааһанда ниидэжэ, шаргын хойно, урдань орожо байгаад, шахаһаха юм.

— Хү-н-у-үү-д! Хү-н-үү-д!— гэжэ шаханана ёһотой. Ой тайгын һүүлэй һонин дуулгаха дуратай ха. Шубуухайдай дуун шэнэһэн тужа соогуур үбэлэй хүйтэндэ элеэр сууряатан соностоно.

Томо гэгшын даха соо бэеэ бөөмэйлһэн сагаан шарайтай, сэнхир хүхэ нюдэтэй хүн холын энэ харгыда олон юумэ тухай бодомжолоо хаш. Эсэнги харасаар тэрэ ой тайгые хаймадан, шудалангяар шэртэнэ.

— Үшөө холо гү, улаашан?

Сэнтэшэһэн һорьмоһонуудаа бээлэйгээрээ аршаха зууроа улаашан гэдэргээ эрьен:

— Баргажан хүрэтэр гү? Гушаад модо ябахабди, барин, — гэнэ.

Үнөөхил хон-жэн. Мориной туруунууд түбэрнэ, дугаагай хонхо жэнгирнэ, шаазгайнууд шаханалдана.

Энээнэй удаа Баргажанай шэлэ хеданууд, шэдхэ тайга Страдивариин ба Гварнериин гайхамшаг гоё һайхан хүгжэмые дууран шагнаһан гэхэ. Тиихэдэ Россин жандармнуудые зонхилогшо Бенкендорф Эрхүүгэй генерал-губернаторта иигэжэ бэшээ һэн: «Санкт-Петербургда байһан камер-юнкер Пушкин энэ жэлэй февралиин 12-то (1836 он—А. К.) гүрэнэй гэмтэн Вильгельм Кюхельбекерһээ гурбадахи отделенидэ мэдэгдүүлэнгүй нюусаар бэшэг абаад байна гэжэ дуулааб»...

Үбгэн улаашан өөрынгөө таряашанай хүби заяан тухай шаргын шаршаганаан доро тиихэдэ бодомжолоо ёһотой. Холын холо газарта сүлэлгэдэ декабрист Кюхельбекерые абаашажа ябаһанаа тэрэ үлүү дэмбэрэлтэ ушар гэжэ һанаашьегүй һэн бэзэ.

Энэ юрэ бусын «аяншаниие» Баргажан руу зурыһан харгы мартаагүй, дурсанал ёһотой. Һуурин зон декабристтай танилсан харилсаһанай удаа «хүхюун Карлыч» гэжэ нэрлэһэн. юм. Декабрист өөрөө хүн зоной хүндэмүүшэ абари зангые бодотоор сэгнэһэн, тиин арга шадалаараа туһалдаг һэн. Эмшэн, багша, барилгашаншье байһан. Сүлэлгэдэ байһан декабрист хүн зониие һайнаар мэдэхэ болоһон, тэдэнэй ажал, ажабайдалые шудалһан, һүүлээрнь иигэжэ бэшэһэн: «Эндэхи зоной бүгэдын хүндэ ямбада хүртөөб, мүн дура сэдьхэлдэньшье дүтэ болооб».

Декабрист тухай иимэ гэгээн үндэр бодолнуудта абтан ябатарни, автомашинамнай гэнтэ хэдэ дахин «найтаагаад» зогсошсбо.

— Ах, яаба гээшэб!—гэжэ Гаськов дуугараад, һүниин харанхы руу гаража, автомашинынгаа капот үргэбэ. Яһала носолдобо.

— Юун болооб?—гэжэ һонирхобоб.

— Түлишэ бүлэдэг түхеэрэлгэ һалаа. Бидэ хоёр эндээ х о н о х о л болообди. Али Баргажанай-Адаг тээшэ ябагалхамнай гү? Холол. Эндэһээ табяад модоной зайда,—гэжэ Гаськов уруу дуруугаар хэлэбэ.

Теэд уданьшегүй һэр-мэр гэжэ, «Дахин хэрахамнай гү?» —гэбэ. Тиин элдэб шүрэбүүдээ эрьюулэн үзэнэ. Гансал түлхюурнүүдые һарбайхаһаа бэшэ намһаа ондоо туһаламжа үгы. Гэнтэ автомашинануудай абяан дуулдажа, баярлабабди.

— Юун болооб, нүхэр?—гэһээр хирбэгэр хара һахалтай залуухан хүбүүн кабинаһаа солбоноор дэбхэрэн буужа, хажуудамнай дүтэлбэ. Хойноһоонь зогсоһон нүгөө автомашинаһаа хүнүүд бууба. Хахад часай туршада һайсал носолдобод.

— Һайн даа, хүбүүд! Туһалаат... Һайн даа—гэхэһээ бэшэ баяр баясхалангай үгэнүүдые Гаськов оложо ядана.

— Байгаал юм бээз. Хэмнайшье иимэ байдалда орожо магад,—гэжэ жолоошод мүрынь альгадаха юм.

Автомашинынгаа һууриһаа хүдэлжэ, ябадалаа түргэдүүлхэдэнь, жолоошон омогорхолтойгоор иигэжэ хэлээ һэн:

— Иимэл хүнүүд эндэ ажаһуудаг. Совет хүнүүд гээшэ аабзабди даа. Хэзээшье, хаанашье бэе бэедээ туһалха гээшэ жолоошодой ажалай хуули юм. Теэд гансал жолоошод бэшэ, мүн элдэб мэргэжэлэй, элдэб яһанай хүнүүд мүнөө харилсан ажаһуна ха юм даа. Урдынхидал адли бэшэ.

Гаськовой үһэнэй буурал сагаан болоһые бүри үдэр обёороо бэлэйб. Бага наһанһаа энэ хүниие танихаб. Түрүү жолоошон, Юрын лэ хүн. Нэгэдэхи классай жолоошон юм. Хурамхаанай районой Майский поселогто ажаһуудаг. Ойн ажахыда жолоошоноор хүдэлдэг. Гэр бүлэтэй, хоёр үхибүүтэй. Һамганиинь Галина Емельяновна багшын мэргэжэлтэй. Ехэ басаганиинь институтда һурадаг. Багань хоёрдохи класста ябадаг юм. Гэртэнь орожо үзэһэн байхаб: гоё һайхан ковернууд ханадань үлгөөтэй, телевизор, һайн мебель, мотоцикл, номууд бии. Газаань—үрэ жэмэстэ саад. Юрэдөөл, ажаллаһанай ашаар олдоһон, абтаһан зөөри ааб даа. Тэдэнэй гэртэ айлшад таһалдадаггүй. Өөһэдөөшье сүлөө сагтаа зон нүхэдтөө ябалсажал байдаг.

Гаськов үлүү үгэгүй хүн. Гэбэшье хүхюутэй байхадаа, һонирхолтой юумэ хөөрэдэг. Мүнөө жолоошодой туһаламжаар машинаяа заһабарилһанай удаа тэрэ хүхюутэй:

— Дайн байлдаанай жэлнүүдые һайнаар һананаб. Үлэн хооһон, ядуу үе. Эсэгынгээ дайнда мордоходонь, эхынгээ гар дээрэ зургаан үхибүүд үлөө һэмди. Хубсаһанайнгаа һанги набта бууһанһаа боложо, нэгэтэ намар һургуулидаа ошожо шадабагүйб. Бэшэ үмдэхэ юумэн үгы. Худалдажа абаха гэхэдэ мүнгэн үгы, эд барааншье хомор. Эрээн марян бүдөөр оюулһан үбдэгтэ хүрэмэ түриитэй үмдэ үмдэжэ, хоёр дахин һургуулидаа ошоод туршабаб. Хүйтэн гээшэнь. Үшөө үхибүүд наадалха. Эжымни яажашье ядахадаа, приискын комитедтэ (Баунтда ажаһуудаг байгаабди) туһаламжа гуйхаяа ошоо бэлэй. Тиин нэгэ юумэ һугабшалан оройхон орожо ерээд, ситец бүдөөр оёгдоһон үмдэ самса хоёрые гаргажа:

— Энээниие шамда Совет засаг бэлэглээ, — гээ бэлэй.

— Гүн удхатай үгэнүүд һэн.

Гаськов дуугай болобо. Харгын хоёр захаар үльгэрэй орондо мэтэ саһан бамбайжа, Андерсенай үльгэр, онтохонууд һанагдаадхина.

— Энэ харгыгаар үнинэй ябана гүт? — гэһэн асуудал жолоошондо табибаб.

— Наһаараа гэбэл үлүү бэшэ, — гэжэ Яков Иннокентьевич богонихоноор харюусаба.

Багахан дабаанһаа доошолжо ябатараа, урдамнай харгыгаар алхалжа ябаһан сэрэгшэниие обёорбобди.

— Һуулгахамнай гү? — гэжэ Гаськов юундэшьеб даа асуужа, сэрэгшын хажууда автомашинаяа байлгаба.

— Нүхэр, холо зорёо гүш?

— Адамово һуурин хүрэхэм.

— Зай, һуу, Харгымнай нэгэн.

Солдаднай Санька гэжэ нэрэтэйб гэбэ. Сэрэгэй албанһаа амаралтаар табигдаад, гэртээ ошожо ябаа.

— Зээ хүбүүмни алба хэнэ. Шэтэдэ. Ши хаанабши? — гэжэ Гаськов асууна.

— Би холоһооб.

— Үнинэй ябагална гүш? Үлдөө, даараа ёһотойш,—гэбэ Яков Иннокентьевич.

— Бага зэргэ... Бараг даа,— гэжэ Санька аягүйрхэн һагад харюусана.

— Хүлеэ, Максимиха һууринда аяншалагшадай баазада орохобди.

Аяншалагшадай байрада нээрээшье хүнүүд байба. Столовонь хаалгатай. Үүдэ тоншонобди. Гаськовой шангаар тоншоходонь, үүдэнэй саана хүнэй дуугарха дуулдаба.

— Хэн бэ тэндэ? — гэжэ эхэнэрэй хоолой дурата дурагүйгөөр асууба.

— Солдадые хооллуулыш, тогоошон. Аяар холоһоо амаралтада ерээ. Түрэл нютагтаа ерээд, үлэн хооһоор ябахань гээшэ гү? — гэжэ Гаськовой хоолойгоо шангадуулхатай адли, тогоошон уриба.

Нээрээшье амаралтада табигдаһан сэрэгшэмнай нилээд үлдэһэн байба. Дахин харгыдаа гарабабди. Хоёр час болоод Адамово һууриншье харагдаба даа.

— Зай, нүхэр, баяртай. Эжыгээ баярлуулха сагшни ерээл даа, — гэжэ Гаськов сэрэгшэнэй гар шангаар адхаба.

— Би таниие гэртээ уринаб. Эндэ дүтэ юм. Эжымни тон ехээр баярлаха! — гэжэ тэрэ маниие гуйба.

— Баяраа гурбуулаа хубаагты. Эжытэйгээ, эсэгэтэйгээ. Гэртэхинэй хүбүүгээ хэды хүлеэдэгыень мэдэхэгүй аалди даа, — гэжэ Гаськов хүнгэхэнөөр һанаа алдаа һэн.

Яков Иннокентьевичтэй Баргажан һууринай Карлычева поли шадар баяраа хэлсэн тараа һэмди. Декабрист Михаил Карлович энэ полиие өөрөө элдүүрилжэ, ороoһо таряа ургуулһан, элдэб янзын огородой ургамал тариһан юм. Агаар эндэ арюун, сэжэ дүүрэн амилхада хэды аятайб.

—Хэды гоёб эндэмнай. Теэд залуушуул юугээ бэдэржэ, иимэ нютагһаа гаража ошоно гээшэб? Юун дуталдана хаб? Бил эндэһээ таһарха аргам үгы даа. Залуудаашье ондоо тээшэ ошоогүйб, мүнөөшье ошохогүйб. Баргажан руу зурыһан харгытай хахасаха аргамгүй. Энэ харгыгаар эсэгэмни дайнда мордоод, бусаагүй юм. Энэ харгыгаар бишье сэрэгэй албанда мордоо һэм. Аяар гуша гаран жэлэй туршада энэл харгыгаар автомашинаяа жолоодоном. Зүб лэ даа, уран зохёолшодой хэлэдэгээр энэ газартай үндэһөөрөө холбоотойб, — гэжэ тэрэ үнэн зүрхэнэйнгөө мэдэрэл элирхэйлээ бэлэй.

Автомашинынгаа галнуудые онигошуулан, жолоошон «баяртай!» гэһэн тэмдэг үгөөдхибэ. Годирхой харгыда агта хүлэгынь саг дары харагдахаяа болёо һэн. Зүгөөр үбэлэй сэлгеэн агаарта мотооройнь дуун удаан дуулдажа байгаа бэлэй.

Урдамни — Баргажан руу зурыһан харгы. Элдэб үе саг, олон ондоо хуби заяатай хүнүүдые хараһан, үзэһэн, үнгэрһэн мүнөө үе хоёрые холбоһон харгы.

Нютагай баяшуул Бухлицкий, Новомейский гэгшэдэй хатуу хэрзэгы хаһа эрьелтэгүйгөөр мартагдан ошоо. Хаатаржаануудай түмэр гэнжэнүүдэй хахир ханхинаан дуулдахаяа болёо.

Ажабайдал ондоо ээдтэй болонхой.

Хоридохи зуун жэлэй агуу барилга дээрэ — БАМ-да хүдэлдэг хүсэ ехэтэй «Магирисууд» эндэ гүйлгэлдэнэ.

Шэнэ ажабайдалай баатарнууд—Сангадиевануд, Парамоновууд, Сундуевууд болон бусад энэ харгыгаар «Волгонуудые», «Жигулинуудые» жолоодоно. Түрэ найрай дуунууд зэдэлэн ниидэнэ. Олон тоото Гаськовууд — юрын совет жолоошод хүнгэн бэшэ рейснүүдые энэ харгыгаар хэнэ. Энэ харгыгаар ябаһан хүн нэгэтэшье тоорихэгүй. Зол жаргалаа заатагүй олохо!

А. КАПУСТИН.

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

СОЁЛОЙ ГУЛАМТАНУУД ХҮЛЕЭНЭ

Һүүлэй жэлнүүдтэ заха холын Захааминай районой соёлой гуламтанууд болохо соёлой байшангуудта, хүдөөгэй клубуудта Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищи дүүргэһэн залуу мэргэжэлтэд дуратайгаар ошожо ажалладаг болонхой. Ушарынь хадаа Буряадай суута поэт Дондок Улзытуевай Захаамин тухай:

Арса жодоо хангалтай
Аглаг тэнюун нютаг лэ,
Аарса, айраг эдеэтэй
Ангууша хонгор орон
лэ, —гэжэ

аянгатуулан бэшээшэнь, нүлөөлжэшье болоо. Теэд үнэхөөрөөшье, һайхан нютаг даа, хадалиг хүбшэтэй хангай дайдамнай!

Һүүлэй үедэ районой саада захын Утаата, Санага нютагуудта Дүтэлүүр тосхондо соёлой шэнэ, томо байшангууд ашаглагдаа. Тиихэдэ мэдээжэ болоһон Санагын соёлой байшангай дуу, хатарай ансамбль үнгэрһэн хабар республикын харалгада лауреадай нэрэ солодо хүртөө һэн. Мүн Цакир нютагай хүүгэдэй ансамбль тухай дуулдаһан байха. Тэрэнние хүгжэмэй багша Михаил Хубриков хүтэлбэрилдэг. Гадна, Сагаан Мориной соёлой байшангай «Туяана» гэжэ эстрадна ансамблине Чимит Цыренов урагшатайгаар хүтэлбэрилнэ. Гэбэшье жэл бүри хүдөө нютагуудай ажалшадые соёлой талаар хангаха эрилтэ үргэдэнэ ха юм. Тиимэһээ манайшье районой олон тоото соёлой байшангуудта, клубуудта залуу, шэнэ мэргэжэлтэд олооро хэрэгтэй. Тэдэниие Енгорбойн, Мэлын болон һаяшаг Закаменск хотодо байгуулагдаһан дуу, хатарай ансамбльнууд, мүн бэшэшье нютагуудта хүлеэнэ гээшэ.

Н. НАМСАРАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ШЭНЭ АПТЕКЭ

1982 оной һүүл багаар Баргажан тосхоной Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсэдэ аптекын шэнэ байшан ашаглалгада тушаагдаба.

Аптекын хүдэлмэрилэгшэд эндээ аятай зохидоор түбхинэнхэй. Рецептын ёһоор эмүүдые бэлдэдэг таһагынь илангаяа ехэ, нарин нягта хүдэлмэридэ эгээл таатай юм. Мүн хүбэн, марли, медицинскэ элдэб препарат болон зүйлнүүдые, түргэн туһаламжа үзүүлхэдэ хэрэгтэй эм дом, гэрэй аптечкэ гэхэ мэтэ амяараа худалдагдадаг... Аптекые даагшаар Раиса Бизьяевна Басаева томилогдонхой.

Хуушан модон байрын орондо шэнэ, болбосон түхэлтэй аптекэтэй болоһондоо баргажанаархин баяртай.

Д. ГЫРГЕНОВ.

УКРАИНЫН ССР. Дайшалхы олон орденуудай кавалер, отставкын генерал-майор А. И. Олейников Царицын хотые хамгаалалсаһан, Сталинград шадархи байлдаанда хабаадалсаһан хүн юм.

1918 ондо улаан сэрэгшэн А. И. Олейников Волго шадархи талада дайшалхы намтараа эхилжэ, һүүлдэнь — 24 жэл үнгэрһэн хойно — 1942 оной намар Сталинградые хамгаалгада жагсаа һэн.

ЕРЭЭДҮЙН МЭРГЭЖЭЛТЭДЫЕ БЭЛДЭ

Үнгэрһэн жэлэй эхиндэ Буряадай хүдөө ажахын институт 50 жэлэйнгээ ойе тэмдэглээ һэн. Энэ хугасаада дээдэ һургуулида эрдэм ном заалгын онол арганууд, методиконь үндэр хэмжээндэ хүрөө. Институдай олон кафедрануудай түлөөлэгшэд ажал хүдэлмэридөө зохёохы ёһоор хандажа, үүсхэл оролдолготойгоор хүдэлжэ байнхай.

Энэ тоодо ветеринарна факультедэй паразитологи болон фармакологиин кафедрын коллектив институт соогоо түрүү һууринуудай нэгые эзэлнэ. Тус кафедрые ветеринарна эрдэмэй кандидат Василий Александрович Шабаев хүтэлбэрилдэг. Эндэ дүрбэн доцент, ахалагша багша, хоёр ассистент, мүн багшын ажалай олон жэлэй дүй дүршэлтэй 6 хүдэлмэрилэгшэд тоологдоно. Кафедрын долоон түлөөлэгшэд КПСС-эй гэшүүд юм. Энэ багахан коллективэй гэшүүн бүхэн харюусалгала дууһан мэдэрэн, нарин нягтаар хүдэлжэ, социалис мүрысөөндэ саг үргэлжэ илажа гарана бшуу.

«Дээдэ һургуулиие саашадань хүгжөөхэ ба мэргэжэлтэдые бэлдэлгые һайжаруулха» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлэн, кафедрын хүдэлмэрилэгшэд һуралсалай методическа, эрдэм шэнжэлгын, мүн ерээдүйн хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулһан байна.

Студентнэрэй бэеэ даангяар ном һудараа үзэхэ хэрэгтэнь онсо анхарал хандуулагдадаг. Ерээдүйн ветеринарна врачнуудта туһаламжа болохо тусхай программанууд, схемэнүүд, дисциплинэ бүхэноор дэбтэрнүүд дурадхагдадаг, практикумууд үнгэргэгдэдэг.

Промышленна үндэһэ һуури дээрэ мал ажалай хүгжэһэн ушарһаа студентнэрые үйлэдбэритэй танилсуулга хадаа тон шухала гэжэ тоологдодог юм.

Студент бүхэн бэеэ даангяар номоо үзэхэһөө гадна тусхай үгтэһэн асуудалаар шэнжэлхы удхатай реферат бэшэдэг. Үйлэдбэритэй бодотоор харилсаһанай удаа курсовой хүдэлмэриеэ дүүргэдэг. Зохёохы ёһоной иимэ хүдэлмэринүүдэй эрхимүүдынь научна студенческэ конференцинүүдтэ уншагдахаар зууршалагдадаг.

Жэл бүри ветеринарна факультедэй 3-дахи курсада фармакологёор олимпиаданууд эмхидхэгдэдэг. Эндэ В. А. Шабаевай хүтэлбэрилдэг студентнэр һайн удхатай, олон баримтануудтай элидхэлнүүдые бэшэдэг юм.

Кафедрын багшанар хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэй саг үргэлжын харилсаа холбоотой. Эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэридэ мүн лэ онсо анхарал хандуулагдадаг, студентнэр заатагүй хабаадуулагдадаг юм. Арбадахи табан жэлые абаад харабал, дүн хамта 52 научна хүдэлмэри, мэдээсэлэй 16 тусхай хуудаһан хэблэгдэн гаргагдаһан байна. Студентнэр Д. Цыреторов, В. Катаев, З. Галсанова, А. Атакова, Л. Алексеева, Т. Натархеева, Д. Ивахинова гэгшэд студенческэ эрдэм шэн-

И. ГОНЧ

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Хоринн районой ажалшадай 1983 оной социалис уялганууд. «Табан жэлэй бата алхамууд» — Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин мэдээсэл. «Минута бүхэн үнэтэй» — В. Бондаренкын статья. Совет орон дотор.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Табан жэлэй бата алхамууд» — Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаһанда. «Хани халуун нүхэсэл» — М. Мохосоевой статья. Холын саанаһаа телетайпаар абтаһан мэдээсэлнүүд һонин.

Дүрбэдэхи ху... «Таксимодо бэл... олон» — В. Юдин... Нютаг нютагай һон... наадаабта гэжэ а... Р. Гаязовай репор... гай экран. Соносх... мэдээсэлнүүд.

Редактор Р. Б. Г...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-25, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Г... ственного комитета Бурятской А... делам издательств полиграфии и... ной торговли.

Н-00320. Заказ № 21. Индекс